

**ROMA ÉS NEM ROMA FIATALOK
PÁRVÁLASZTÁSI, PÁRKAPCSOLATI
ATTITÚDJÉNEK VIZSGÁLATA**

„Attól, hogy valaki nem cigány, még ugyanolyan ember.”

TARTALOMJEGYZÉK

1. Bevezetés.....	3
1.1. Témaválasztás indoklása:	3
1.2. Kutatás módszere:	3
1.3. Kutatás célja:	4
1.4. Hipotézisek:	4
2. A fiatalok ismerkedési, párválasztási szokásaival kapcsolatos kérdések	5
2.1. Ismerkedési megoszlása	9
2.2. Párválasztás során kezdeményező felek	11
2.3. Külső és belső értékek fontossága	13
2.4. Ideális belsőtulajdonságok	14
3. Családtervezés és gyermekvállalási ambíció témakörben vizsgált kérdések	15
3.1. Házasságkötési ambíciók	16
3.2. Gyermekvállalási ambíciók	17
3.3. Kívánt gyermekek száma	18
3.4. Jövőbeli család modellek	19
4. Család témakörbe tartozó kérdések.....	20
4.1. Szülők befolyása párválasztáskor	21
4.2. Párok bemutatása	23
4.3. Párkapcsolati gondokban tanácsadók	23
4.4. Tanácsokra nyitottság	25
4.5. Szülői párkapcsolatok és hatásaik	26
4.6. A család, mint támogató rendszer	28
5. Előítéletességet vizsgáló kérdések:	30
5.1. Párkapcsolati nyitottság más származásúak irányába	30
5.2. Családok nyitottsága a más származású pár iránt	33
5.3. Más származásúakkal létesített párkapcsolatok megoszlása	36
5.4. Különbségek megjelenése heterogén párkapcsolatokban	37
5.5. Baráti kör nyitottsága	41
6. Összegzés, következtetések levonása, javaslatok	42
Felhasznált irodalom.....	46
Mellékletek	48
Kérdőív	49

1. Bevezetés

1.1. Témaválasztás indoklása:

A dolgozatban a roma¹ és nem roma fiatalok párválasztási, párkapcsolati attitűdjét vizsgáltam. Dolgozatunk középpontjában olyan roma és nem roma származású fiatalok állnak, akik az életkoruk alapján párválasztási szakaszban vannak, vagy párkapcsolatban élnek, amelyben felmerült már a családalapítás gondolata. A téma választásában a fiatalok párválasztási és párkapcsolati szokásai iránti egyéni érdeklődésem adott volt. A Lippai Balázs Roma Szakkollégium² hallgatójaként ezen felül lehetőségem nyílt, hogy a Szakkollégium által szerzett tapasztalataimat és ismereteimet felhasználjam a kutatásban. A Szakkollégium roma származású hallgatóival kialakított jó kapcsolat is elősegítette a téma iránti érdeklődésemet. Óvodapedagógus szakos hallgatóként a gyermekeket nevelő leendő és majdani szülők, családról, párkapcsolatról alkotott képe számos hasznos információt biztosít, melyeknek fontos szerepe lehet a későbbiekben magukkal a szülőkkel való kölcsönös kapcsolat kialakításában és fenntartásában. Az óvodai csoportok gyermekösszetételében a roma származású gyermekek létszámának növekedése figyelhető meg, ezért fontosnak tartottuk, hogy a roma származású leendő és majdani szülők családalapítási ambícióit megvizsgáljuk. A roma fiatalok társadalmi integrációját is segítheti a kutatás azzal, hogy megismeri a nyitottságukat, a preferenciájukat a témában.

1.2. Kutatás módszere:

Az azonosságok és különbségek feltárására kérdőíves módszert választottunk. A kérdőíveket online és személyes megkeresések útján töltöttük ki. 110 értékelhető kérdőívet kaptunk vissza. A kérdőíveket 55 roma származású fiatal és 55 nem roma származású fiatal töltötte ki. Az átlagéletkor a roma származásúaknál 21 év, a nem roma származású fiataloknál pedig 22 év. A célcsoport a Lippai Balázs Roma Szakkollégium tagjai és ismerőseinek körei, valamint az ország többi pontján található szakkollégiumok tagjai (Debreceni, Pécsi, Nyíregyházi szakkollégiumok), a Debreceni Egyetem Gyermeknevelési és Felnőttképzési Karán tanuló hallgatók, valamint internetes Facebook csoportok (Romaversitas csoport). Törekedtünk a

¹Romának számít Magyarországon a jelenlegi jogi szabályozás szerint az, aki annak vallja magát. (nektv. 7.§)

² A Lippai Balázs Roma Szakkollégium a Debreceni Egyetem Gyermeknevelési és Felnőttképzési Karán jött létre 2012-ben a Roma Innovációs Központ keretein belül. A Kollégium célja, hogy összefogja a karunkon tanuló roma származású, illetve roma kultúra iránt érdeklődő hallgatókat, és értékteremtő, egymást segítő közeget hozzon létre.

szakkollégiumok különböző közös programjain szerzett ismeretségek felhasználására, ami sok segítséget nyújtott, hogy minél több roma származású fiatal tudjunk megkeresni. A roma célcsoport lekérdezése így adott volt. A roma származású kitöltők 21 %-a oláh cigány, 5 %-a beás és 74 %-a romungró. A nem roma célcsoport lekérdezésére a Debreceni Egyetemen Gyermeknevelési és Felnőttképzési Karán tanuló hallgatók, Debrecenben és a környező városokban lakó fiatalok körében történt meg.

A kérdőív egyaránt tartalmazott nyílt és zárt kérdéseket is. Összesen 48 db kérdésből álló kérdőívet állítottunk össze. A saját összeállítású kérdőív kérdéskörében vizsgáltuk a párválasztási, ismerkedési szokásokat, attitűdöket, az otthoni szülői mintát, a családi háttér befolyását, a szülői ház támogatási formáit, a házasságkötéshez való viszonyt, a gyermekvállalási kedvet, az előítéletességet mind két származású csoportban.

1.3. Kutatás célja:

Kutatásunk során célunk, hogy objektív képet tárjunk fel a témáról. Azt szeretnénk felmérni, hogy vannak-e eltérések a különböző származású és kulturális háttérű fiatalok párválasztási szokásaiban, családalapítási elképzeléseiben, valamint, hogy mennyire nyitottak a más származásúakkal párkapcsolat kialakítására. Vizsgálni kívánjuk továbbá a család, mint rendszer befolyásának mértékét külön-külön a roma és nem roma származású fiatalok párválasztásában és párkapcsolatában. Ezen kívül célunk, hogy pontosabb képet kapjunk a kérdőíves felmérés alapján a mai roma és nem roma származású fiatalok gyermekvállalási ambíciói, jövőbeli családképük közötti különbségekről, azonosságokról.

1.4. Hipotézisek:

Hipotézisként állítottuk fel, hogy:

- 1) Gyermekvállalási különbségek lehetnek a roma származású és nem roma származású fiatalok között. A kívánt gyermekszámot tekintve feltételezéseink szerint a roma származású fiatalok több gyermeket szeretnének vállalni a jövőben, nem roma kortársaikkal ellentétben, akik az egy-két gyermekes család modellt tartják kívánatosnak.
- 2) A roma fiataloknál a kisebbségi lét megtapasztalása, az elutasításokkal való napi szintű szembesülés az, ami elősegítheti az interkulturális nyitottságot a párkapcsolatban.

- 3) Előfordulhat, hogy a nem roma származású fiatalok az őket, vagy környezetüket ért negatív élmények hatásának következményeképpen, nem akarnak roma származású fiatalokkal kapcsolatot kialakítani, olyan erős benyomással bírt rájuk az őket ért tapasztalat.
- 4) Mind a roma és a nem roma fiatalok családja kevésbé elfogadóak a más származásúak családba történő befogadásával. Ez pedig hipotézisünk szerint öröklődő tényező is.

2. A fiatalok ismerkedési, párválasztási szokásaival kapcsolatos kérdések

A fiatalok legtöbbször korosztályukkal azonos csoportokban ismerkednek egymással. A mai felgyorsult világban a párválasztás, az ismerkedés sokkal gyorsabban megy végbe, mint azt az előző generációknál megfigyelhettük. A hagyományosnak mondható ismerkedési színterek (szórakozóhely, iskola, munkahely) elsődlegessége a mai párkereső fiatalok életében töretlen, azonban ezek mellett az internetes társkeresés igénye is megjelenik. Az online társkereső oldalak szerepe a megszokott ismerkedési helyek mellett megnő, ahhoz képest, hogy a társadalom elutasító magatartással vélekedik róla. Az internetes társkeresés témakörében Kathelyn Mc. Kenna kutatási eredményei figyelemre méltóak.³ Mc. Kenna szerint az internetes site-okon létrejött kapcsolatok gyorsabban alakulnak ki és gyorsabban is fejlődnek, mint a hagyományosnak mondható kapcsolatok. A megszokott ismerkedési formákkal ellentétben az internetes oldalakon a fiatalokban lévő gátak könnyebben feloldódnak. Mc. Kenna kutatása kimutatta, hogy azok a fiatalok, akik az online önkifejezésben inkább otthon érzik magukat, nagyobb arányban alakítottak ki kapcsolatokat is online színtereken. Az internetes oldalak népszerűsége felfogható az úgynevezett „Facebook generáció” sajátosságának is. A Magyarországi fiatalokra is jellemző ez a fajta felgyorsult ismerkedés, valamint az „internetes” világhatása, annak ellenére, hogy még mindig a legnépszerűbb ismerkedési helynek a szórakozóhely számít. A szórakozóhelyen ugyanis lehetőségük van a fiataloknak több emberrel is megismerkedni, összeköthetik a szórakozást az ismerkedéssel. A szórakozóhelyeken való ismerkedésnek is megvannak a maga hátrányai, hiszen az itt ismerkedő fiatalok nagy része nem hosszú távú kapcsolatot keres magának, így azok, akik

³ Mc Kenna, Katelyn Y.A. & Green, Amie S. & Gleason, Marci E.J. (2002): Relationship Formation on the Internet: What's the Big Attraction? Journal of Social Issues, Vol. 58, No.1.

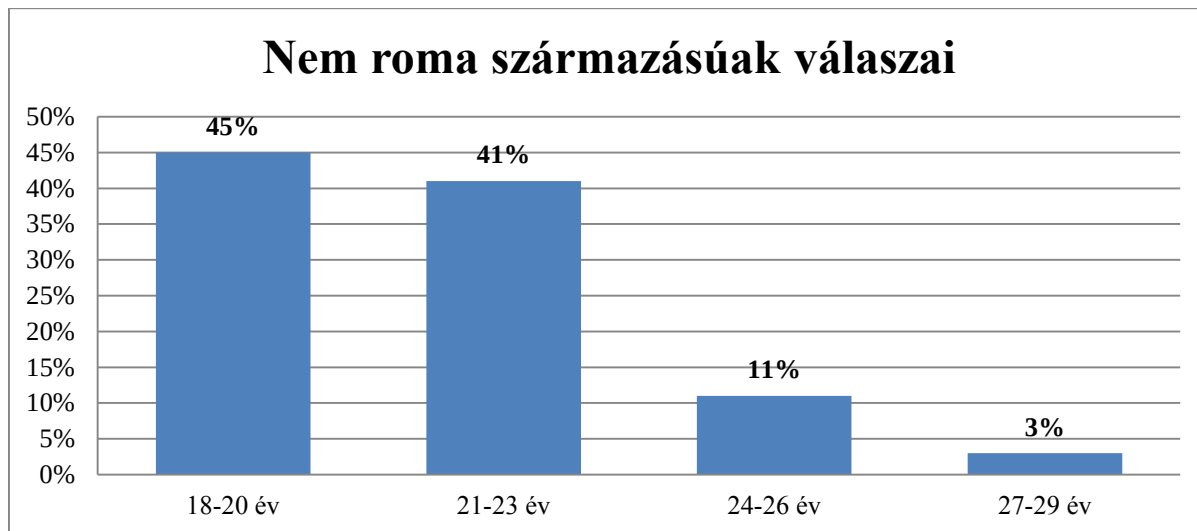
hosszú partnerkapcsolat kialakítása reményében látogatnak szórakozóhelyeket kevesebb sikerrel járnak. Bocsi Veronika a buli jelentőségköre a campusok világában című tanulmányában térképezte fel a diákok szórakozásról, bulikról alkotott képét.⁴ Megemlíti, hogy a bulik „*olyan szórakozási alkalmak, amelyek megszakítják a mindennapok rutinját, s a feszültségek társas levezetésére nyújtanak lehetőséget.*”⁵A szórakozóhelyek funkciójukat tekintve a kikapcsolódás lehetősége miatt is fontosak a mai fiatalok számára, hiszen a szórakozás ideje alatt elfeledheti gondjait, kiszakítja a mindennapi monotonitásból. A tanulmány vizsgálati eredményei alapján azonban, a felsőoktatásban tanuló hallgatók közül egyre kevesebben választják a campusokhoz kötődő bulikat a párválasztás színterének, aminek oka az éjszakai kimaradások korábbra, középiskolai korra tolódása. Igaz, hogy a tanulmány szerint a diákok közül kevesen ismerkednek szórakozóhelyen, a kutatásunkban azonban a legtöbb válaszadó a különböző szórakozóhelyeken szeret párt választani. A különbség oka az eltérő vizsgált területekből ered, hiszen a mi kutatásunk alanyai közé olyan fiatalok is tartoznak, akik jelenleg nem hallgatói felsőoktatási intézménynek.

Ahhoz, hogy a párválasztási szokásokról, attitűdökről pontosabb képet kapjunk fontosnak tartottuk tisztázni mind a roma, mind a nem roma fiatalok iskolázottságát, életkorát. Úgy gondoljuk, hogy ha egy teljes képet nem is kapunk a fiatalok párválasztási szokásairól, a kutatásunk közelebb visz minket a párválasztási attitűd megismeréséhez.

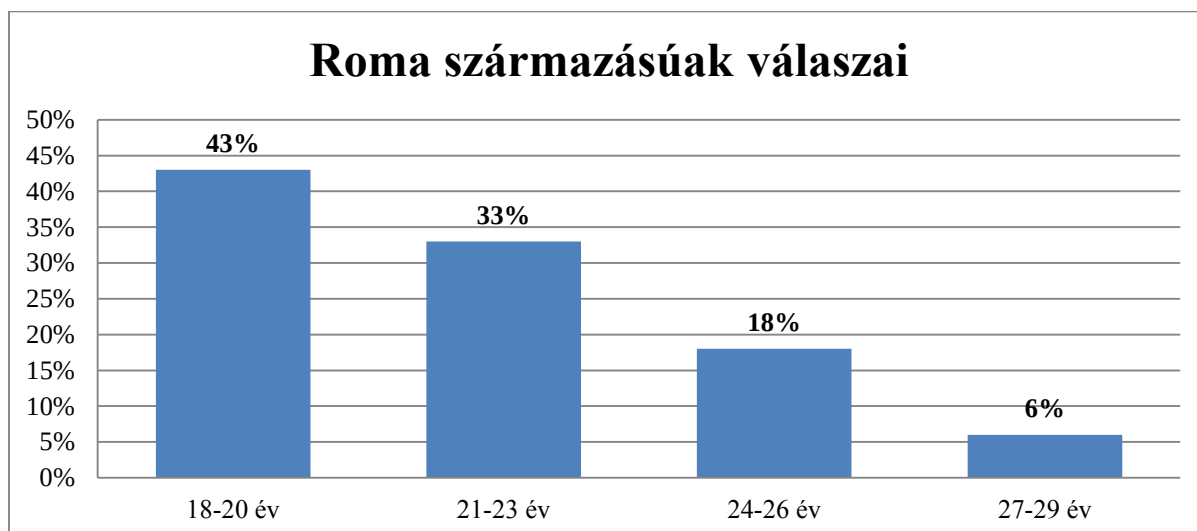
⁴ Fényes Hajnalka – Szabó Ildikó (Szerk.) (2014): Campus lét a Debreceni Egyetemen. Ifjúságpszociológiai tanulmányok. Debrecen, Debreceni Egyetemi Kiadó.

⁵ Bocsi Veronika (2014): Hawaii, dizsi, lámpafény. A buli jelenségköre a campusok világában. In: Campus lét a Debreceni Egyetemen. Ifjúságpszociológiai tanulmányok. Debrecen, Debreceni Egyetemi Kiadó. 2.

A roma és nem roma fiatalok életkori megoszlását vizsgálva a következő eredményeket kaptuk.

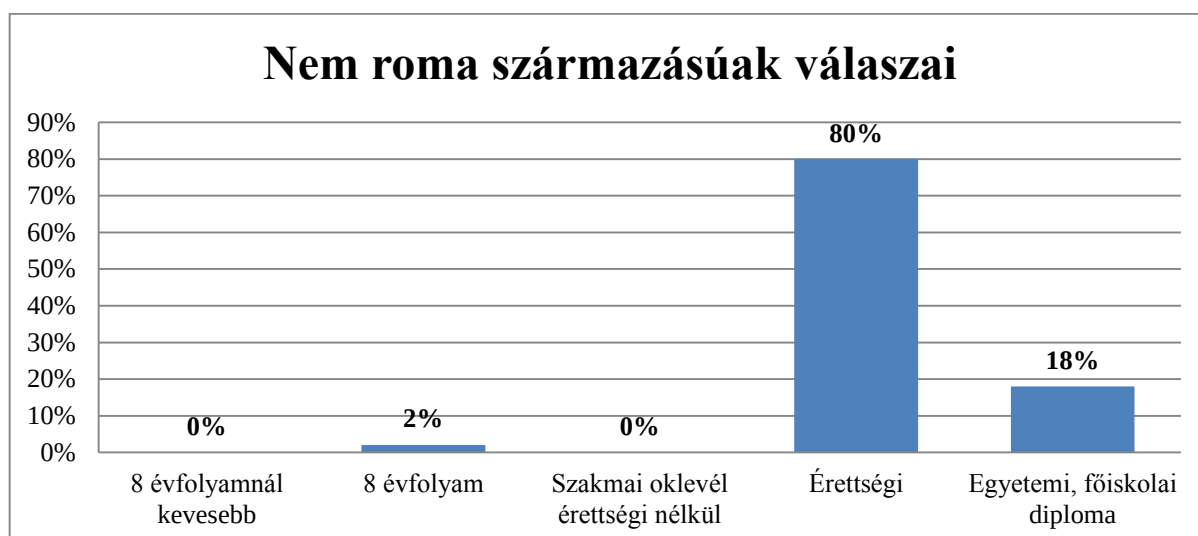
1. diagram

2. diagram

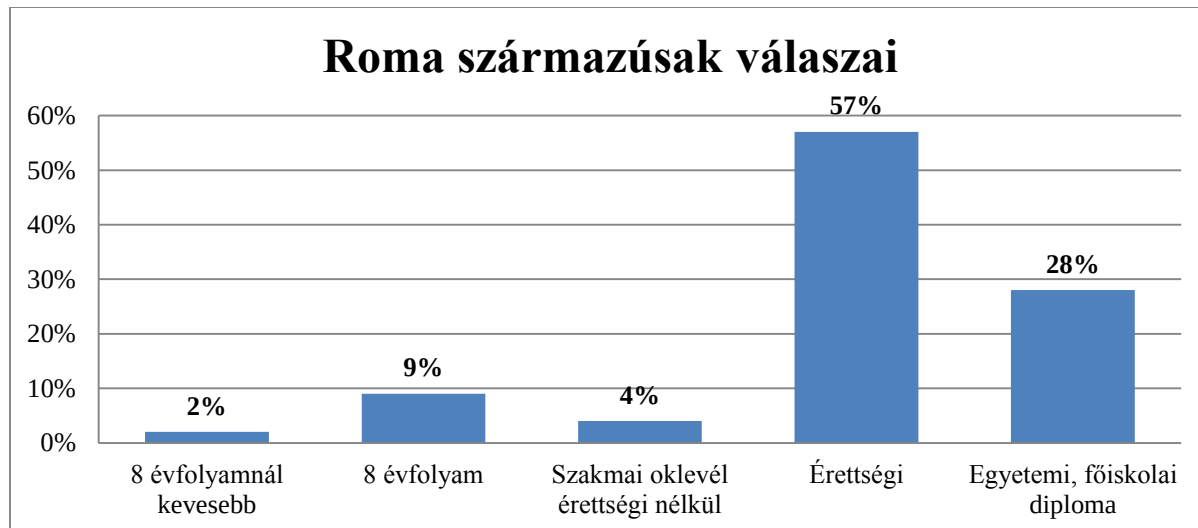
A fiatalok közül a legtöbb kitöltő tehát 18- 23 éves körüli fiatal.(1.-2. diagram) Erre az életkorra a jellemző a középiskolai tanulmányok befejezése, valamint a felsőfokú tanulmányok kezdete.

A kutatásunkban a nem roma származású fiatalok iskolázottsága a következőképpen alakult.

3. diagram

A megkérdezett nem roma származású fiatalok 80 %-a szerzett érettségit és 18 %-a egyetemi főiskolai diplomát. (3. diagram) A megkérdezettek között csak 2 %-ban fordult elő érettségivel alacsonyabb iskolázottságú. A nem roma fiatalok nagy részére jellemző tehát az érettségit szerzett státusz. A roma származású kitöltők esetében másképpen alakultak az iskolázottságra irányuló eredmény arányok.

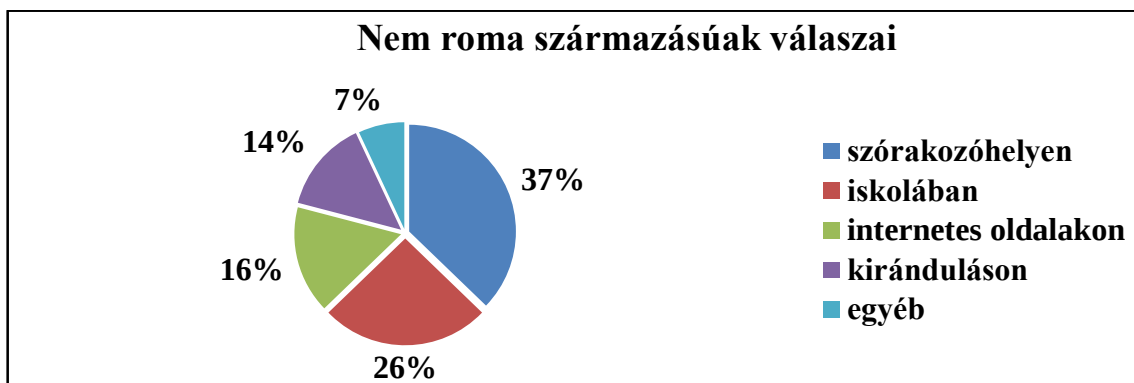
4. diagram

A roma származású fiatalok közül több válaszadó nem rendelkezik érettségi bizonyítvánnyal. (4. diagram) A kitöltők 9 %-a nem szerzett érettségit, és 2 %-uk nem fejezte be a 8 évfolyamot, pedig életkora indokolná. Megfigyeltük még, hogy a fiatalok között az egyetemi, főiskolai diplomát szerzettek is nagyobb arányt képviselnek a nem roma származású válaszadók csoportjával ellentétben, ahol mindössze 18 %-uk rendelkezik diplomával. Az

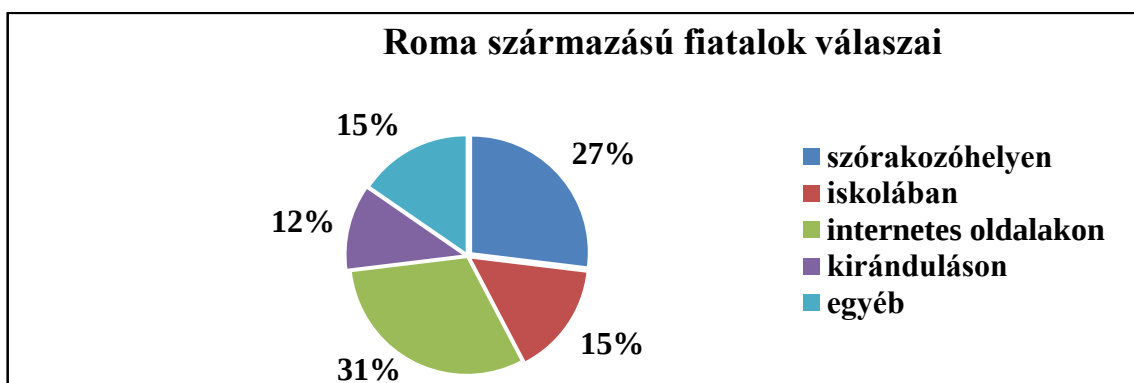
érettségit szerzett fiatalok aránya a roma származásúaknál is a legmagasabb. Mind a roma, mind a nem roma válaszadókról elmondható tehát, hogy fontosnak tartják a magasabb iskolázottságot.

2.1. Ismerkedési megoszlása

26. kérdés: *Mit gondolsz, hol lehet a legkönnyebben ismerkedni?*

5. diagram

6. diagram

A roma és nem roma származású fiatalok párválasztási szokásaival kapcsolatban érdekesnek tartottuk megkérdezni, véleményük szerint hol lehet a legkönnyebben ismerkedni, illetve ők hol szoktak ismerkedni. A nem roma származású válaszadók nagy része 37 %-a szórakozóhelyen szokott ismerkedni, és azt a helyszínt tartja a legalkalmasabbnak ismerkedésre. (5. diagram) Az iskolát, mint párválasztási szintért a nem roma válaszadók 26 %-a választotta, míg az internetes oldalakon való ismerkedést 16 %-uk. Népszerű ismerkedési helyként jelölték meg a kirándulásokat is 14 %-uk ugyanis itt szokott ismerkedni. A roma származású fiatalok körében azonban nem a szórakozóhely, hanem az internetes oldalak népszerűsége figyelhető meg. (6. diagram) A válaszadók 31 %-a szokott valamilyen online felületen ismerkedni, és csak 27 %-uk választja a szórakozóhelyeket, ha ismerkedni szeretne. A roma származású fiatalok körében is népszerűnek mondható az iskolán belüli ismerkedés,

12 %-uk ezt a helyszínt választja párválasztásra is. A válaszadók 12 %-a kirándulások alkalmával szokott ismerkedni.

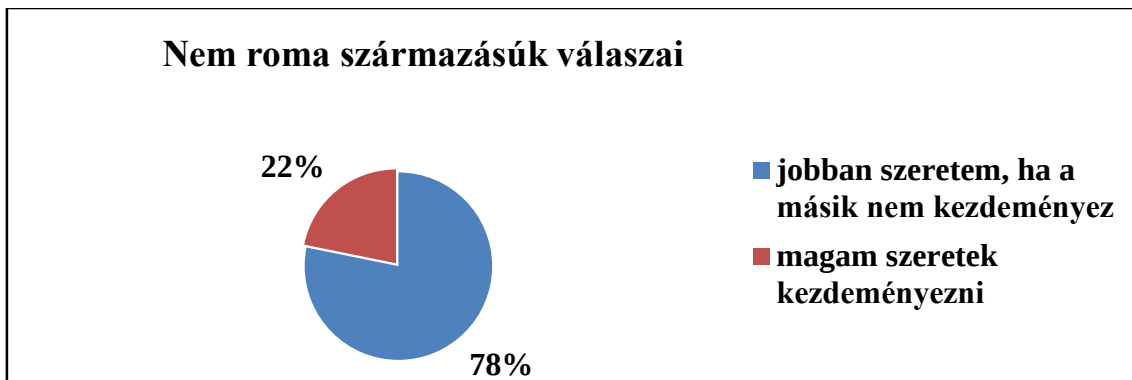
A válaszok alapján különbséget lehet megfigyelni a két eltérő származású fiatalok csoportja között. A nem roma származású fiatalok körében a legnépszerűbb ismerkedési helyszínként a szórakozóhely jelenik meg, még a roma származású fiatalok inkább az internet adta lehetőségeket használják ki. A roma fiatalok válaszai háttérében véleményünk szerint az internet gátlásoldó hatása áll. A roma fiatalok mindennapjaikban gyakran találkoznak az elutasítással, előítéletességgel, amely bennük egyfajta gátat képez. Az internetes ismerkedés előnyei közé hozzátartozik az, hogy a fiatalok először egymás személyiségét, belső értékeit ismerik meg és kevésbé kerülnek előtérbe a külső jegyek, hiszen az online kapcsolatteremtés nem egy közvetlen módja az ismerkedésnek, csak egy csatornája. A másik ok, amiért a roma fiatalok kisebb százaléka választja a szórakozóhelyeket, az előítéletességgel való találkozás, ami már akár a belépéskor érheti őket. A válaszadók közül többen is hivatkoztak arra, hogy a szórakozóhelyre be sem engedik őket roma származásuk miatt, ezért többet nem is próbálkoztak az oda bejutással.

Az iskola a fiatalok mindennapjaiban megjelenik, osztálytársaikkal, iskolatársaikkal napi szintű kapcsolatban állnak, lehetőség van tehát arra, hogy az intézmény falain belül megismerjék egymást, és esetleg párkapcsolatot kezdeményezzenek.

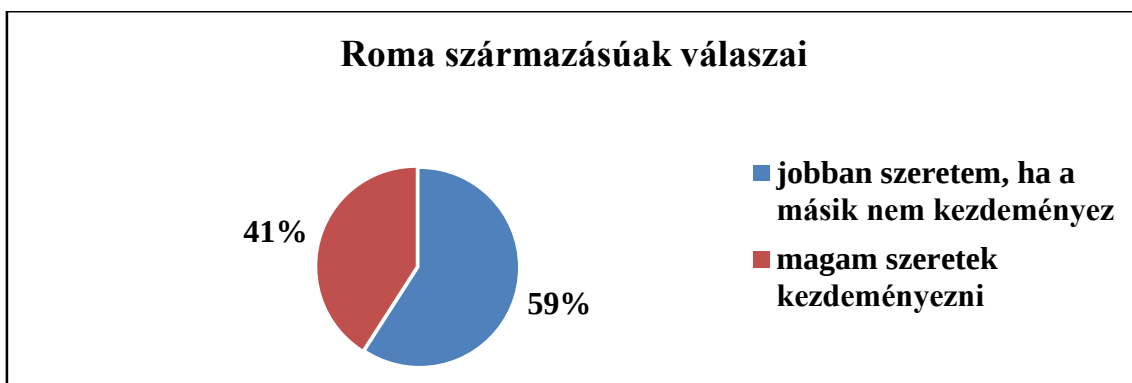
Amikor tehát a párválasztási és ismerkedési szokásokat vizsgáljuk, nem mondhatunk általánosításokat a fiatalokra, hiszen közösségenként és egyénenként is eltéréseket figyelhetünk meg.

2.2. Párválasztás során kezdeményező felek

28. Kérdés: *Kezdeményező vagy a kapcsolatteremtésben, vagy jobban szereted, ha inkább a másik nem a kezdeményező?*

7. diagram

8. diagram

Kérdőívünk elkészítésénél, kíváncsiak voltunk arra, hogy ismerkedés során a fiatalok a kezdeményező szerepében szeretnek-e lenni vagy jobban szeretik, ha a másik nem az, aki kezdeményez. Azt az alternatívát miszerint jobban szereti, ha a másik fél kezdeményez a roma származású fiatalok 59 %-a nyilatkozta (8. diagram), míg a nem roma válaszadók sokkal nagyobb aránya 87%-a véli (7. diagram), hogy jobban szereti, ha a másik nem lép fel kezdeményezőként. A megkérdezettek között tehát kiemelkedő volt azon válaszolók száma mind a roma, mind a nem roma fiataloknál, akik jobban szeretik azt, ha a másik nem a kezdeményező a kapcsolatteremtésben. A roma válaszadók 41 %-a a kapcsolatteremtésben jobban szeret elsőként lépni, a nem roma származású válaszadók között ez az arány 13 %-. Meg kell említenünk, hogy ezek az eredmények annak függvényében születtek, hogy a megkérdezettek között többségben voltak a női válaszadók. A roma származású válaszadók 80 %-a, a nem roma válaszadók 88 %-a. A válaszok alapján megfigyelhető, hogy a mai fiatalok között sokkal többen várják el a másik nemtől, hogy közeledjen felé. Nem akarnak, vagy nem mernek nyitni a másik felé, ezért tőlük várják el ezt a lépést. A nők esetében ez a

női szerep sajátosságaiból is ered, hiszen az ismerkedés során a nő, mint a meghódítandó fél jelenik meg. A mai fiatalokra már kevésbé jellemző ez a fajta magatartás, mint az előző generációkra, ezt igazolják a kapott eredmények is. Nem mondhatjuk tehát a mai fiatalokra általánosan, hogy jobban szeretik, ha ismerkedéskor a másik nem kezdeményez, hiszen megjelenik a másik oldal is ahol az egyén lép fel kezdeményezőként. A válaszokból megfigyelhető a roma és nem roma fiatalok közötti különbség is. Az egyes válaszlehetőséget ugyanis eltérő mértékben választották a roma és nem roma fiatalok. Az a lehetőség, hogy maguk jobban szeretnek ismerkedni a roma fiatalokra sokkal nagyobb arányban jellemző a válaszolók között. Megfigyelhető tehát, hogy az ismerkedés során sokkal nyitottabbak, könnyebben kezdeményeznek a roma származású fiatalok, mint nem roma származású társaik.

2.3. Külső és belső értékek fontossága

29. Kérdés: *Az ismerkedés során a belső vagy a külső tényezők fontosabbak a másikban?*

9. diagram

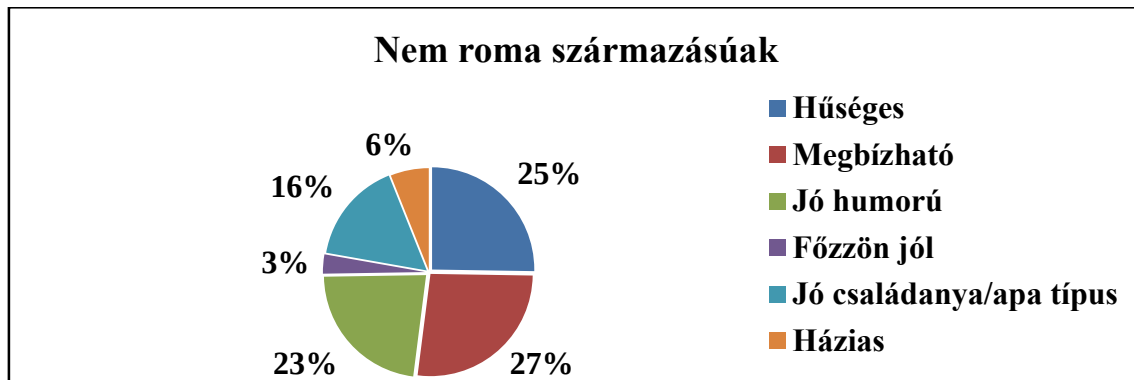

10. diagram

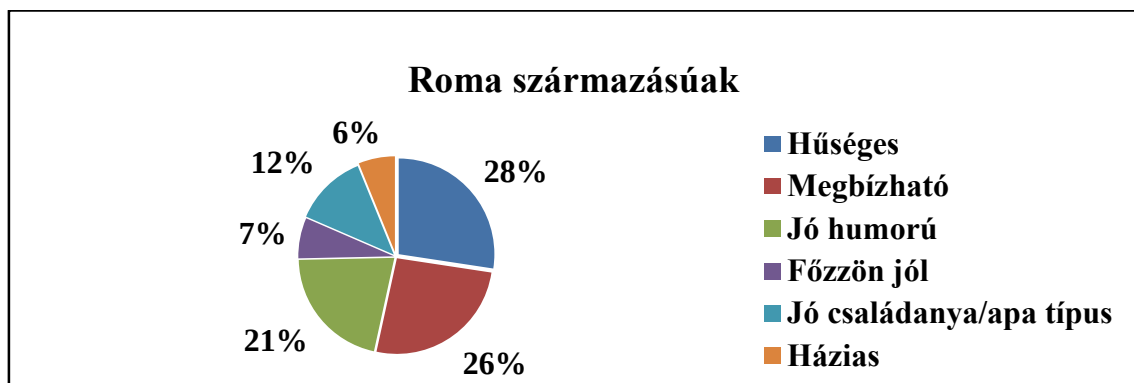
Kérdőívünkben érdekesnek tartottuk megvizsgálni azt is, hogy a mai fiatalság mit tart fontosabbnak a párválasztás során külső vagy a belső tulajdonságokat. A megkérdezett nem roma fiatalok többségének, 82 %-ának, fontosabbak a belső értékek, mint a külső értékek. (9. diagram) A roma fiataloknál ez az arányszám kicsit máshogy alakult, mint azt előzetesen gondoltuk, ugyanis a fiatalok nagyobb arányban tartják a külső jegyeket fontosabbnak a nem roma származású fiatalokhoz viszonyítva. (10. diagram) A nem roma származású válaszadók 18 %-a tartotta fontosnak a külső megjelenést, a roma válaszadóknak pedig 26 %-a. A roma válaszadók közül 74 %-a tartja fontosabbnak a belső értékeket a külsőnél. Egészébe véve azonban elmondható, hogy mind a roma, mind a nem roma fiatalokra jellemző, hogy ismerkedés során a partnerük belső tulajdonságait, értékeit helyezik előtérbe.

2.4. Ideális belsőtulajdonságok

31. Kérdés: *Milyen belső tulajdonságokat tartasz fontosnak az ideális párválasztásban?*

11. diagram

12. diagram

Arra a kérdéseinkre, hogy milyen belső tulajdonságot tartanak fontosnak az ideális párválasztásban, a nem roma származásúak a következő fontossági sorrendet állították fel: a megbízhatóságot 27 %-uk gondolta a legfontosabbnak (11. diagram), nem sokkal kevesebben 25 %-uk pedig a hűségességet gondolták a legfontosabbnak, de fontosnak tartják még a humorérzékét is (23%), valamint azt is, hogy a jövőbeli párjuk jó családanya vagy családapa típus legyen (16%). A háziasság (6%) és az a készség, hogy főzzön jól (3%) a jövőbeli pár kevésbé tartják fontosnak. A roma származású fiatalok valamivel fontosabbnak tartják a hűségességet, mint a megbízhatóságot, ugyanis 28 %-uk választotta a hűségességet és 26 %-uk a megbízhatóságot (12. diagram). A jó humorérzék a roma fiatalok számára is kiemelten fontos, hiszen 21 %-uk jelölte fontos belső értéknek. Apró eltérés figyelhető meg a jó családanya vagy jó családapa típus fontosságánál, amelyet a roma származású fiatalok kevesebben 12 %-uk tart fontosnak. Viszont nem roma társaikhoz képest fontosabbnak tartják, hogy a jövőbeli párjuk tudjon jól főzni, a roma fiatalok 7 %-uk tartja fontosnak ennek meglétét párjukban.

A válaszok értékeléseként elmondható, hogy mind a roma mind a nem roma származású fiatalok jövődöbeli párjukról kialakított képében fontos értéknek számítanak a hűségesség és megbízhatóság kettőse. Valamivel kisebb mértékben, de meghatározó még a pár személyiségében a jó humorérzék is. A mai fiatalok értékítéletében már nem jut akkora szerephez a háziasság, illetve a jó családanya, jó családapa típus a párválasztáskor. A fiatalok nem az alapján választanak maguk mellé párt, hogy ő otthon milyen és mennyi házimunkát végez el, tud-e ebédet készíteni, vagy, hogy mennyire bánik jól a gyermekekkel, mennyire családcentrikus. Sokkal inkább támaszkodnak arra, hogy mennyire tudnak benne megbízni a későbbiekben, mennyire hűséges típusok, ez a fiatalok érzelemorientált gondolkodásából is következik. A roma párkapcsolatok értékítéletére jellemző, hogy a hűséget kiemelten fontosnak tartják.⁶ A családban a gyermekeket már kiskoruktól kezdve a hűségességre nevelik. Így fiatal korban is elvárják párjuktól, hogy hűségesek legyenek.

3. Családtervezés és gyermekvállalási ambíció témakörben vizsgált kérdések

A fiatalok hagyományos felnőtté válásának legfontosabb eseménye a családalapítás, tehát a házasságkötés és a gyermekvállalás. „*A fiatalok felnőtté válási folyamata szociológiai értelemben úgy is értelmezhető, mint egyfajta sajátos leválási folyamat a szülőkről, a szülői házról, melynek logikus, gyakran egymást feltételező lépcsőfokai vannak, melyek időben és kultúránként is változnak, ám a közös bennünk, hogy a gyermeki státuszról a felnőtt státuszba jutnak el a végére a serdülők.*”⁷ A kilencvenes évek elejétől a családalapítási szokások változáson mennek keresztül. Az átalakulásban meghatározó a fiatalok szerepe, hiszen az ő értékrendjük, családalapításhoz való viszonyuk az, ami hatással van a családalapítási mintákra. A családtervezés és a gyermekvállalási ambíció egész Magyarországon rossznak minősül.⁸ A házasságkötések, gyermekvállalások időpontja a fiatalok életében egyre későbbre tolódik. A családalapítás későre tolódásának okai közé tartozik, hogy az iskolai tanulás időszaka is tovább tart a fiatalok életében, mint a korábbi generáció életében, ezért késik a párválasztás időpontja, a házasságkötés és a gyermekvállalás időpontja is.⁹ A statisztikák

⁶ Glonci Ernő (2008): Hűség a hagyományos cigány családban. Közös út (ISSN 1216-8513) 16. évf. 3. sz.

⁷ Székely Levente (Szerk.) (2013): Magyar Ifjúság 2012. Budapest, Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó. 11.

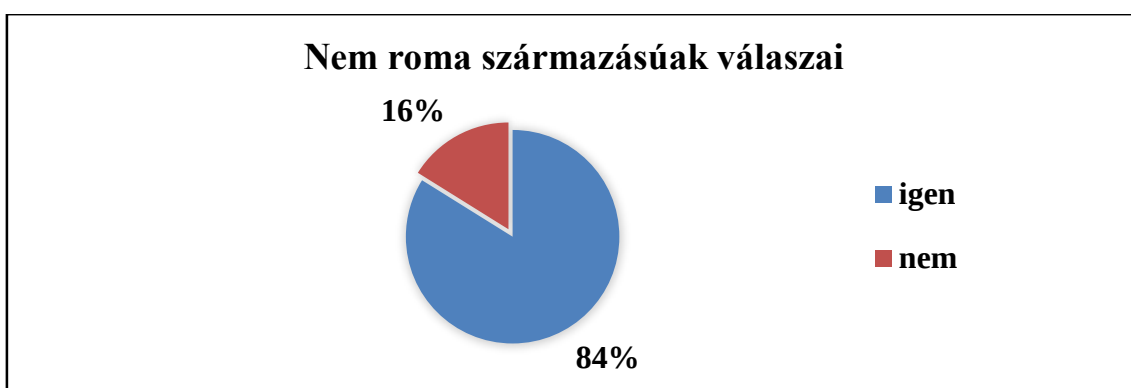
⁸ Őri Péter – Spéder Zsolt (Szerk.) (2012): Demográfiai portré 2012. Bp. KSH Népeségstudományi Kutatóintézet.

⁹ Székely Levente (Szerk.) (2013): Magyar ifjúság 2012. Bp. Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó

alapján a házasság, mint általánosan elfogadott párkapcsolati forma kezdi elveszíteni fontosságát.¹⁰ Megvizsgáltuk a roma származású és nem roma származású fiatalok házassághoz való viszonyát, kik tartják fontosnak a párkapcsolat törvényesen is elismert formáját és kik nem. Áttekintjük mindkét származású fiatalok csoportjának gyermekvállalási ambícióját, részletesen vizsgáljuk kik azok, akik a jövőben gyermeket szeretnének vállalni, és hány gyermeket szeretnének vállalni.

3.1. Házasságkötési ambíciók

19. Kérdés: *Tervezel-e pároddal házasságkötést?*

13. diagram

14. diagram

Az általunk végzett vizsgálat során megfigyeltük, hogy mind a roma mind a nem rom fiatalok nagy %-ban terveznek a jövőben házasságkötést. A nem roma fiatalok 84 %-a (13. diagram), a roma fiatalok 83 %-a tervezi (14. diagram), hogy a jövőben házasságot köt párjával. Akik kérdésünkre nemmel válaszoltak, tehát nem terveznek a jövőben házasságkötést kérdéses, hogy vajon a jövőben fognak-e saját családot alapítani, ugyanis a házasságkötés és a

¹⁰ KSH Népmozgalom, 2011. január-december- táblázatok

gyermekvállalás is ugyanolyan felelősségvállalással és elkötelezettséggel jár együtt., *Ismert, hogy a házasságkötések jobbra azonos társadalmi csoportok között kötődnek, és gyakran státusmegtartó vagy státusz-visszaállító funkciójuk van.*¹¹ A párválasztások és a házasságkötések nagy része közösségen belül történik, ritkán figyelhetünk meg roma és nem roma származású fiatal közötti házasságkötést.¹² Ennek egyik okaként fogható fel, hogy egy közösség tagjait a közös kultúra köti össze egymással, és ezeket az elemeket igyekeznek nemzedékről nemzedékre továbbadni. Ebbe a közösségbe sokkal nehezebb egy „kívülállónak” beilleszkednie, mint annak, aki a beleszületik a közösségbe.

3.2. Gyermekvállalási ambíciók

20. Kérdés: *Szeretnél-e gyermeket?*

Amikor arra a kérdésünkre kerestük a választ, hogy a fiatalok szeretnék-e gyermeket a jövőben, a roma és nem roma fiatalok 100 %-os aránnyal igent válaszoltak. Ez az arány nagyon kedvező eredmények tekinthető, hiszen mindkét csoportbeli fiatalban megvan az elhatározás a gyermekvállalásra. A családok követik a társadalom által felállított normákat és értékeket. Elmondható tehát a családokra, hogy a gyermekcentrikus beállítódás továbbra is jellemző, de nagy részük csak a társadalom reprodukciójához szükséges 2 gyermeket vállal. Az akaratlagos gyermektelenség a válaszadókra egyáltalán nem jellemző, hiszen minden válaszadó szeretne legalább egy gyermeket vállalni a jövőben. A roma családokra még jobban jellemző, mint a nem roma származású családokra, hogy család és gyermek centrikusak, nagy családban élnek, minden családnál több gyermek is van, sőt a roma közösségekben az vált ki megbecsülést, ha egy családban minél több gyermek születik.¹³

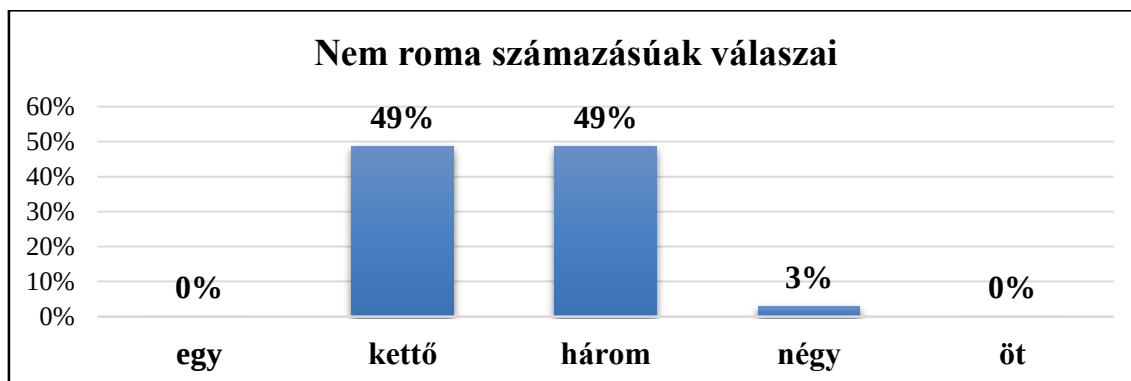
¹¹Gábor Kálmán- Jancsák Csaba (Szerk.) (2004): Ifjúsági korszakváltás, ifjúság az új évezredben. Szeged, Belvedere Meridionale. 90.

¹² Bakó Boglárka (2006): Romlott nők és tiszta lányok. Rubicon. 2009/4.

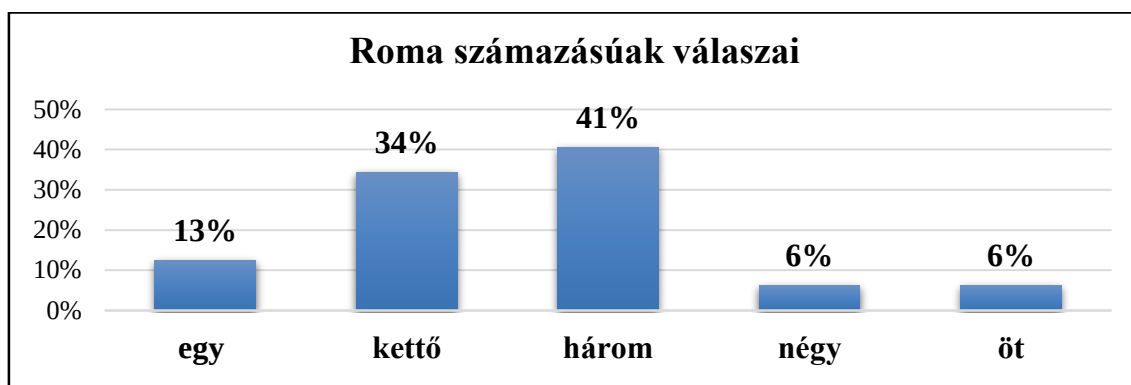
¹³ Karsai Ervin, Szirtesi Zoltán, Forrai R. Katalin, Hegedűs T. András (1994): „Míg én rólad mindent, te rólam semmit sem tudsz”. Nemzetközi Családév Titkárság

3.3. Kívánt gyermekek száma

21. Kérdés: *Ha igen, hány gyermeket tervezel?*

15. diagram

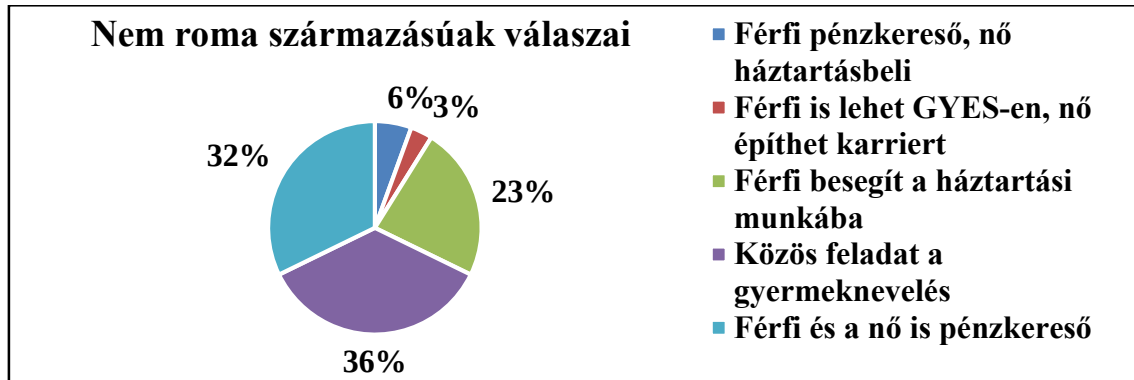

16. diagram

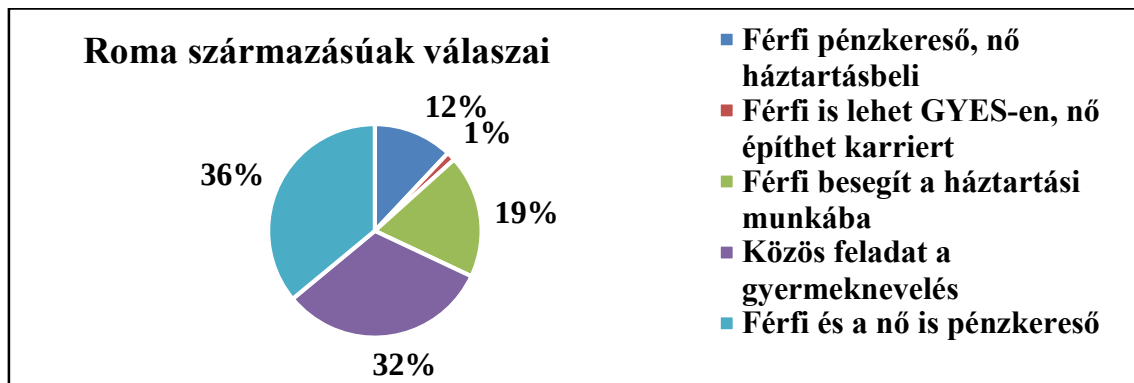
Ehhez kapcsolódóan kíváncsiak voltunk arra, hány gyermeket terveznek a fiatalok a jövőben. A kutatásunk kezdetén arra számítottunk, hogy a nem roma válaszadók nagy része egy vagy két gyermeket tervez a jövőben, a roma származású fiatalokkal ellentétben, akik több gyermek vállalását tartják a kívánatosnak, ez azonban nem igazolódott be. A roma fiatalok csupán 13 %-a (16. diagram), míg a nem roma fiatalok közül senki sem tervez két gyermeknél kevesebbet (15. diagram). A legtöbben a roma fiatalok közül három gyermeket terveznek, pontosan 41 %-uk, míg a nem roma származásúak 48 %-a szeretne kettő illetve három gyermeket. Háromnál több gyermeket a roma fiatalok nagyobb arányban terveznek, mint nem roma kortársaik, ahol négy gyermeket csupán 2 %-uk tervez. A roma fiatalok válaszai között szerepel a négy illetve az öt gyermek jövőbeli terve. Négy gyermeket és öt gyermeket is 6-6 %-uk tervez. A kívánt gyermekszámot vizsgálva megfigyelhető tehát, hogy a tervezett gyermekek száma széles skálán mozog a roma származású fiatalok körében, hiszen többen terveznek egy gyermeket és három gyermeknél többet is. A nem roma származású fiatalok válaszában az egy gyermek tervezésére vonatkozó válasz egyáltalán nem jelent meg.

3.4. Jövőbeli család modellek

23. Kérdés: *Hogyan képzeld el a jövőbeli családodat, a családi szerepek hogyan oszlanak majd el?*

17. diagram

18. diagram

A fiatalok jövőbeli családképét is érdemesnek tartottuk megvizsgálni. A kérdésünkre, miszerint hogyan képzeli el a jövőbeli családjukat a családi szerepek megoszlása szempontjából, öt válaszlehetőséget ajánlottunk fel, melyekből többet is választhatott a kitöltő. A nem roma fiatalok az első válaszlehetőséget, miszerint a férfi pénzkereső, a nő háztartásbeli 5,5 %-a válaszolta (17. diagram), míg a roma fiataloknál a nem romák csoportjához képest sokkal többen 12 %-uk válaszolta (18. diagram). A másik különbség a roma és nem roma származású fiatalok válaszai között, hogy a megkérdezett nem roma fiatalok többen gondolják úgy, hogy a férfi is besegít a háztartási munkába. A nem roma fiatalok 23 %-a, míg a roma fiatalok csupán 18 %-a gondolja úgy, hogy a férfi szerepébe beletartozik a háztartási munkákban való részvétel. A családban a női és férfi szerepek is tanulás útján kerülnek elsajátításra. Az elvárt férfi és női szerepeket a családban a társadalom, a kultúra és a közösség is befolyásolja.¹⁴ Ezért is különbözik a roma fiatalok nő és férfi

¹⁴Bakó Boglárka(2006): Romlott nők és tiszta lányok, in Cigány világok Európában. Bp. Nyitott Könyvműhely Kiadó.

szerepekről alkotott képe a nem roma fiatalokétól, hiszen ők egy tradicionálisabb mintát követnek, miszerint a családokban a nők feladata a gyermekek nevelése, a háztartási feladatok ellátása, míg a férfiak feladata az anyagi javak megszerzése, a család anyagi igényeinek fedezése. Kevésbé figyelhető meg roma családokban, hogy a férfi részt vállaljon a háztartásbeli feladatokból. A gyermekeket is ennek megfelelően nevelik. A roma lányok már kiskoruktól kezdve besegítenek a háztartási munkákba, testvéreik nevelésébe, a háztartás vezetésébe.¹⁵A nem roma családoknál nem, vagy csak alig fordul elő, hogy a lányok gyerekkoruktól kezdve részt vállaljanak a háztartás vezetésében. A lányok tinédzser korukban veszik ki általában először részüket a háztartási munkákból. Véleményünk szerint a kérdésre adott válaszok is ezt tükrözik vissza. Mára már nem él ilyen erősen a roma családi szerepekkel kapcsolatos tradíció, de hatása még most is érezhető egyes családokban.

4. Család témakörbe tartozó kérdések

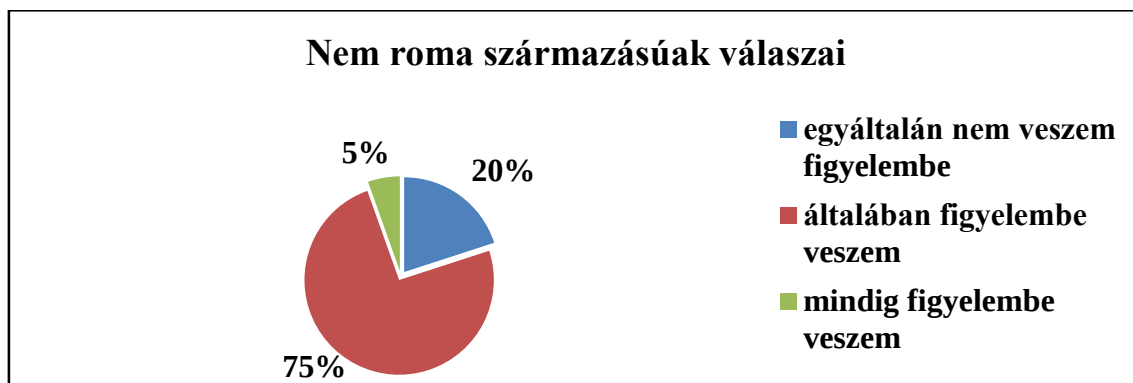
Az ifjúság párkapcsolati és párválasztási attitűdjének megismerése szempontjából alapvető igényként merült fel a fiatalokat kibocsátó család szokásrendszerének, morális értékrendszerének, szociokulturális háttérének vizsgálata.

A roma származású fiatalok és nem roma származású fiatalok családjainak szokásrendszere, értékrendje a kulturális különbségekhez mérten eltér egymástól. Kérdőívünk készítésekor fontosnak tartottuk a fiatalok családjaihoz, szüleikhez való viszonyrendszerét is megvizsgálni.

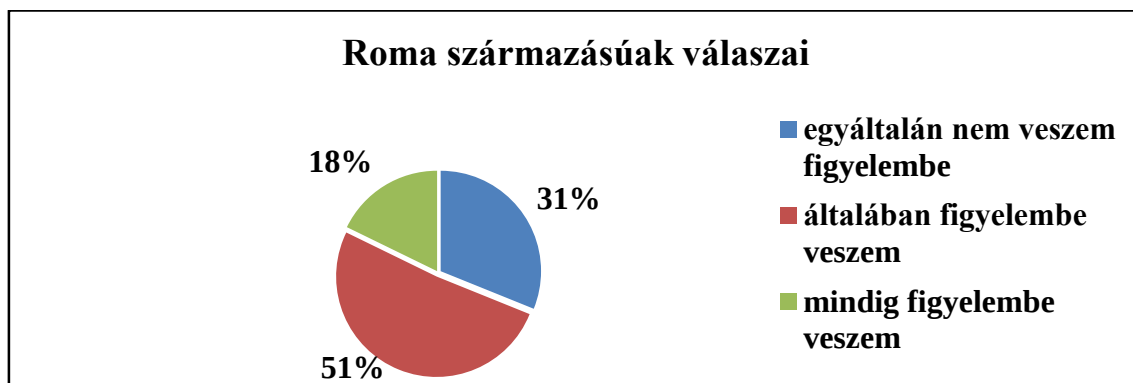
¹⁵Bakó Boglárka (2009): Romlott nők és tiszta lányok. Rubicon. 2009/4.

4.1. Szülők befolyása párválasztáskor

32. Kérdés: *Mennyire veszed figyelembe szüleid véleményét a párválasztásodban?*

19. diagram

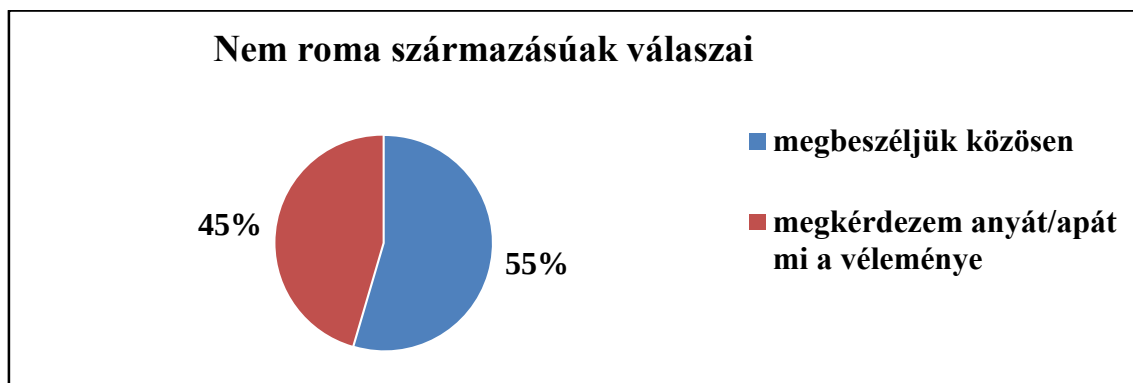

20. diagram

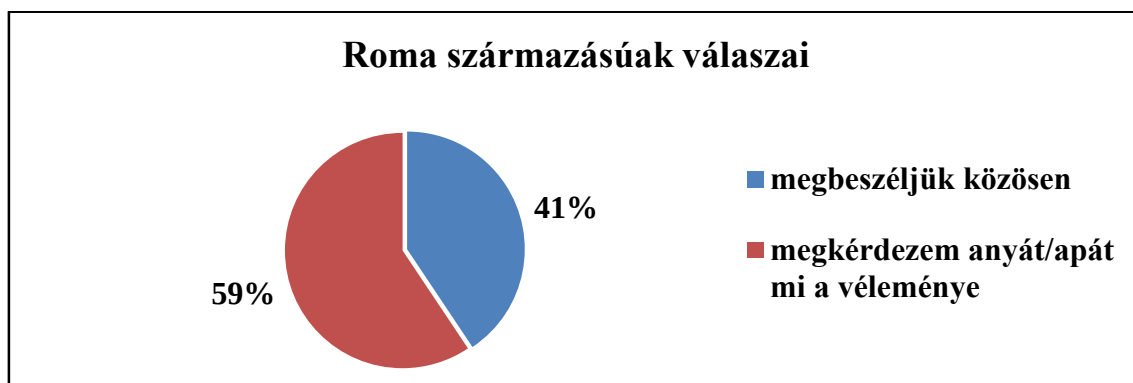
Arra a kérdésünkre, hogy mennyire veszed figyelembe szüleid véleményét a párválasztásban, a megkérdezett roma származású fiatalok 51 %-a figyelembe veszi, 31 %-a egyáltalán nem veszi figyelembe és 18 %-uk csak részben veszi figyelembe szülei véleményét a párválasztás során (20. diagram). Roma társaikkal ellentétben a nem roma származású fiatalok 75 %-a figyelembe veszi, 20 %-a nem veszi figyelembe, és 5 %-a részben veszi figyelembe szülei véleményét a párválasztás során (19. diagram). A válaszok alapján megfigyelhető, hogy a nem roma fiatalok párválasztásában sokkal meghatározóbb a szüleik véleménye, mint a roma társaiknál. Ezek az eredmények is visszavezethetőek arra, hogy a roma családok sokkal szemérmesebbek. A másik ok, ami a válaszok eltérésének hátterében állhat, hogy roma válaszadóink nagy része érettségizett, esetleg felsőoktatásban tanuló hallgató, amit a tradicionálisabb cigány családok a lányok esetében nem mindig néznek jó szemmel. „*Tehát az*

a roma család, aki gyermekét elengedi a „városba” tanulni, számol azzal, hogy a gyerek kiszakad, s máshol keres magának boldogulást.”¹⁶

33. Kérdés: Ha igen, hogyan veszed figyelembe?

21. diagram

22. diagram

Az előző kérdéshez kapcsolódóan kíváncsiak voltunk arra, hogy azokban a családokban ahol a szülő véleménye is formálhatja a fiatal párválasztási attitűdjét, milyen módon működnek együtt a fiatalok a szüleikkel döntéseik meghozatalában. Megfigyeltük, hogy a nem roma származású fiatalok sokkal nyitottabbak és együttműködőbbek a szüleikkel, mint roma társaik. A nem roma származású válaszadók körében a szülőkkel való közös megbeszélés módját 55 %-uk tartja fontosnak (21. diagram), míg a roma fiataloknak 41 %-uk (22. diagram). A válaszadók másik része a nem romáknak 45 %-a, a romáknak 59 %-a szüleiket csak megkérdezi véleményéről, de nem közösen megbeszélendő témának tartják.

¹⁶Bakó Boglárka (2009): Romlott nők és tiszta lányok. *Rubicon*.2009/4. 4.

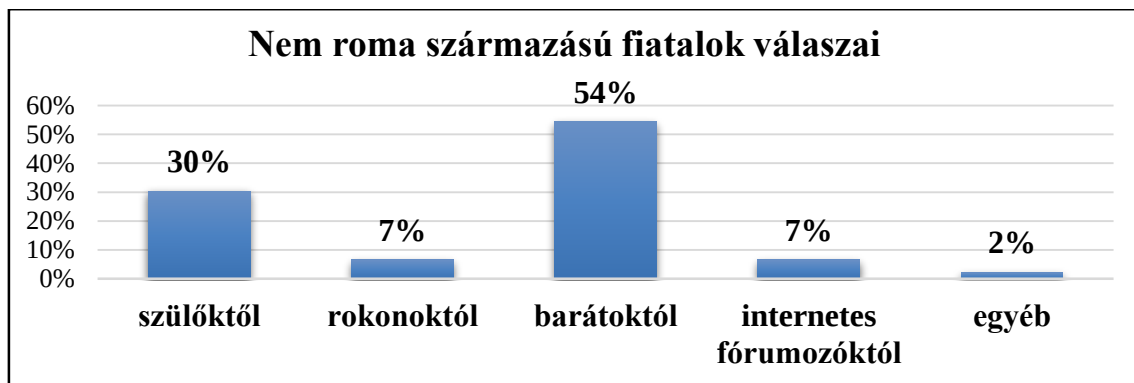
4.2. Párok bemutatása

34. Kérdés: *Be fogod mutatni a szüleidnek a párod?*

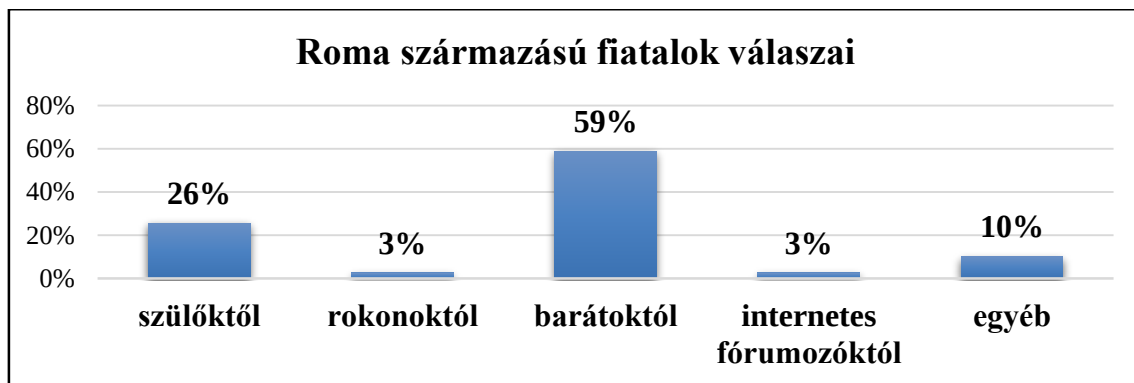
A fiatalok mindkét csoportjától azonos eredményeket kaptunk arra a kérdésünkre, hogy a párjukat bemutatnák-e szüleiknek. A nem roma származású válaszadók 100 %-ban válaszoltak kérdésünkre egyetértéssel azzal, hogy párjukat be fogják mutatni családjuknak, a roma származású fiatalok is velük megegyező módon 98 %-ban válaszoltak úgy, hogy mindenképpen bemutatnák szüleiknek párjukat.

4.3. Párkapcsolati gondokban tanácsadók

12. Kérdés: *Kitől kérsz segítséget, ha párkapcsolati gondod adódik?*

23. diagram

24. diagram

A kérdés megválaszolásakor hasonló eredmények születtek a roma és a nem roma származású fiatalok körében is. A válaszadók nagy része párkapcsolati problémáikkal elsősorban barátaikhoz fordul, és csak másodsorban keresik meg szüleiket gondjaikkal. Ez a különbség a roma fiataloknál jelentősebb, ugyanis míg a nem roma fiatalok 30%-a (23. diagram), addig a roma fiatalok csak 26%-ban fordulnak szüleikhez (24. diagram).

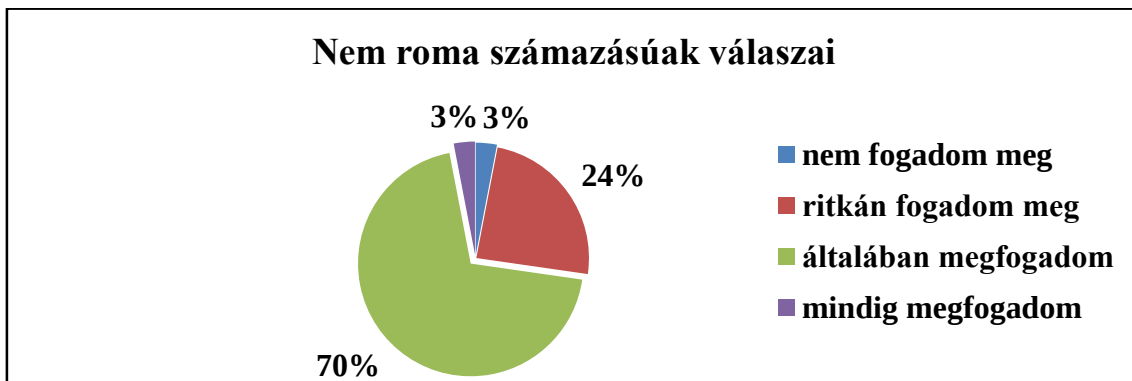
A párkapcsolati normák szocializációjának elsődleges tere a család, illetve a fiatalokat körülvevő kortárscsoport. A család G. Caplan megítélése szerint a világból származó információit tapasztalás útján, környezete véleményéből összegyűjti és a családon belül terjeszti is.¹⁷ Ezért meghatározó szerepe van abban a családnak, miként értékeli a gyűjtött információkat és általuk milyen képet alakít ki a társadalomról, a világról. A fiatalok életében különösen fontos a családnak a támogató rendszere. Az eddigi kontrolltényezők, mint a család eltűnőben vannak, helyüket a kortárscsoportok, és a média veszi át. A barátok társasága veszi át a család támogató szerepét, tőlük kapja meg a fiatal azt a megértés, figyelmet, amelyet otthon nem kap meg. A kortárs csoport hatása a roma fiatalok viselkedésére, gondolkodásmódjára különösen jelentős mind a férfiaknál, mind a nőknél. A szülők szerepének csökkenésének oka a családokon belüli nyílt, közös beszélgetések hiánya, valamint a szemérmesség mind a két fél részéről, pedig kiemelten fontos lenne a szülőknek több figyelmet szentelni a fiatalokra, tanácsokkal irányítani őket a felnőtté válásban. Sok esetben a szülők elhárítják a fiatalokkal való beszélgetést párkapcsolati témában csupán kényelmességből, így a fiatalok a későbbiekben már nem fognak bizalommal fordulni hozzájuk tanácsért. Az azonos generációjú barátok viszont nagyobb eséllyel maguk is átéltek hasonló párkapcsolati problémákat, gondolkodásmódjuk azonos, jobban megértik egymás problémáit, empátikusabban fordulnak egymáshoz, így származástól függetlenül elmondható, hogy a fiatalok szívesebben fordulnak gondjaikkal kortársaikhoz. *„Nem csak a világ változik, az új nemzedékek szocializációja is eltér a korábbiaktól, ezért tagjai másként tekintenek önmagukra, közösségeikre, környezetükre.”*¹⁸

¹⁷ Bodonyi Edit, Busi Etelka, Hegedűs Judit, Magyar Erzsébet, Vizely Ágnes (2006): Család, gyerek, társadalom. Bölcsész Konzorcium.

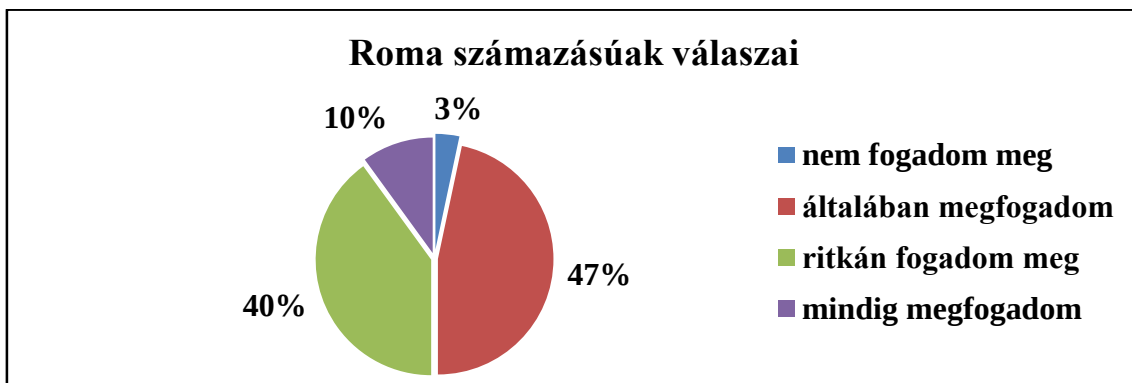
¹⁸Jancsák Csaba (2013): *Ifjúsági korosztályok korszakváltásban*. Budapest, Új Mandátum Könyvkiadó. 13.

4.4. Tanácsokra nyitottság

13. Kérdés: *Megfogadod ezeket a tanácsokat?*

25. diagram

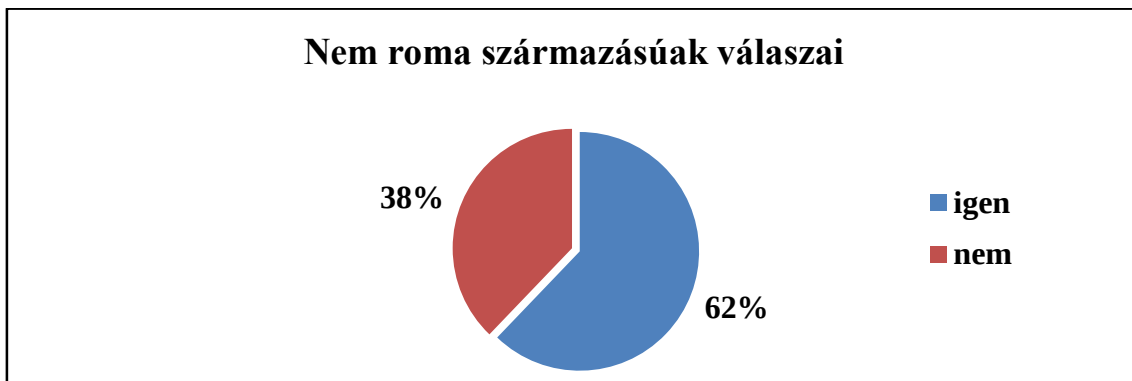

26. diagram

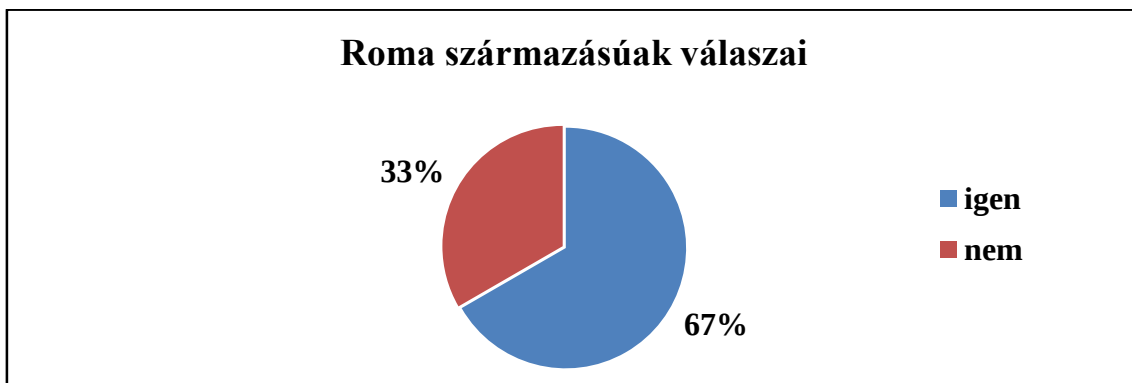
A kérdőív készítése során fontosnak tartottuk megkérdezni, hogy a fiatalok a kívülről jövő tanácsokat megfogadják-e. Négy válaszlehetőséget jelöltünk meg: 1. mindig megfogadom, 2. általában megfogadom, 3. ritkán megfogadom, 4. nem fogadom meg. A kérdés megválaszolása során egymástól eltérő válaszok születtek a két csoport között. A roma fiatalok csoportján belül meglepően sokan utasítják el a környezetükből érkező tanácsokat, segítséget (26. diagram). Mindössze 47 %-uk válaszolta a kérdésre azt, hogy általában megfogadja, míg a nem roma kortársaik 70 %-ban válaszoltak így a kérdésre (25. diagram). Az adatok alapján megfigyelhető, hogy a roma fiatalok sokkal zárkózottabbak a segítség elfogadására és kevésbé nyíltak a tanácsok megfogadására. Problémaikkal jobban szeretnek egyedül megbirkózni, ha valakivel meg is osztják azokat, a kapott tanácsokat ritkán fogadják meg. Ahhoz, hogy a fiatalok jobban megfogadják a szülői tanácsokat elengedhetetlen lenne a generációk közötti bizonyos fokú egyetértés és megfelelés.

4.5. Szülői párkapcsolatok és hatásaik

15. Kérdés: *Minta-e számodra a szüleid, mint pár?*

27. diagram

28. diagram

A másik ok, amiért nem szívesen fordulnak a szülőkhöz párkapcsolati gondjaikkal, hogy 33 %-uk nem tekinti követendő példának szülei párkapcsolatát. Ugyanis a 15. kérdésünkre, a roma fiatalok 33%-a válaszolta azt, hogy nem tekintik követendő példának szülei párkapcsolatát, házasságát (28. diagram). Ez az arány a nem roma fiataloknál még magasabb, hiszen ott 38 %- válaszolt úgy, hogy nem minta számára a szülei párkapcsolata (27. diagram). Ezek az arányok a magas válási számokkal, illetve a családon belüli diszharmóniával függenek össze. A család rendszere működhet harmonikusan és diszharmonikusan, vagy diszfunkcionálisan is. A diszfunkcionálisan működő család a gyermek felé olyan célszerűtlen, vagy nem megfelelő viselkedési mintát közvetít, amely a gyermeki személyiségfejlődésben nehézségeket okozhat. A szülők közötti érzelmi zavarok, bizonytalanságok miatt a családi kapcsolatok sérülhetnek és a gyermek számára a nem megfelelő, kedvezőtlen viselkedési formák rögzülnek. Ezért is fontos, hogy a gyermek milyen viselkedési formákkal találkozik a családban. Legnagyobb szerepe a családnak az érzelmi kötelékek, összetartozás érzésének erősítésében van.,,A ma családalapítási korban lévő fiatalok szülei ahhoz a generációhoz

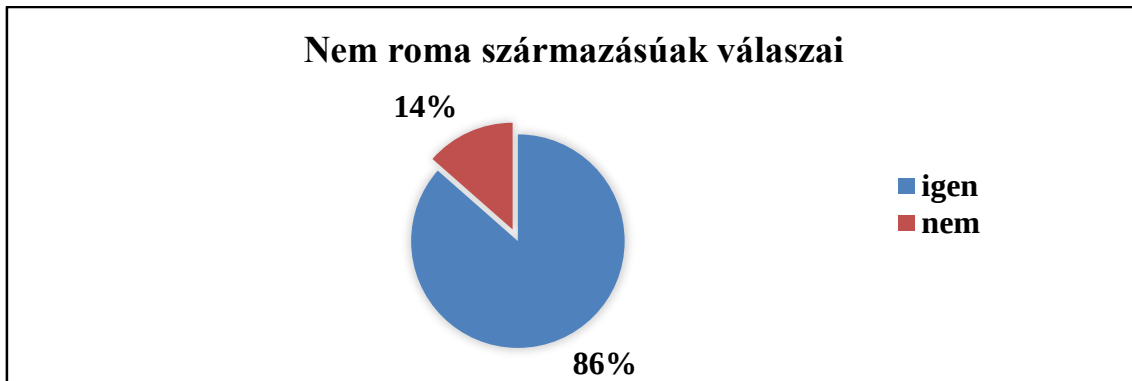
tartoznak, amelyekre a történelem során először volt jellemző a nagyfokú családi instabilitás, a magas válási arány.”¹⁹ A fiatalokban a szülők válása sokszor aggodalmakat ébreszt a saját jövőjükkel kapcsolatban, kételkednek a párkapcsolatok, a házasság tartósságában és előfordulhat, hogy a házasság helyett az élettársi kapcsolatot preferálják jövőképükben. Az elvált szülők nem nyújtanak már olyan stabil párkapcsolati mintákat, rossz tapasztalatuk a gyermeküket megingathatja a házasság vállalásának felelősségétől, súlyosabb esetben pedig akár a fiatalok éretlen szexuális kapcsolatokat kezdeményeznek, vagy akár a szexualitást is teljesen elutasítják későbbi partnerkapcsolataikban. A gyermekkorban megélt család széthullása nagy eséllyel befolyásolja a gyermek későbbi identitását, személyiségét. Ranschburg Jenő szerint *„A gyermek hat esztendő s kora előtt bekövetkező szülői válás gyakran játszik kedvezőtlen szerepet a gyermek nemi identitásának és serdülőkora utáni szexuális magatartásának alakulásában.*”²⁰

¹⁹ Szretykó György (Szerk.) (2005): Az ifjúság helyzete és jövőképe: adalékok az ifjúság szociológiai elemzéséhez. Pécs, Comenius. 169

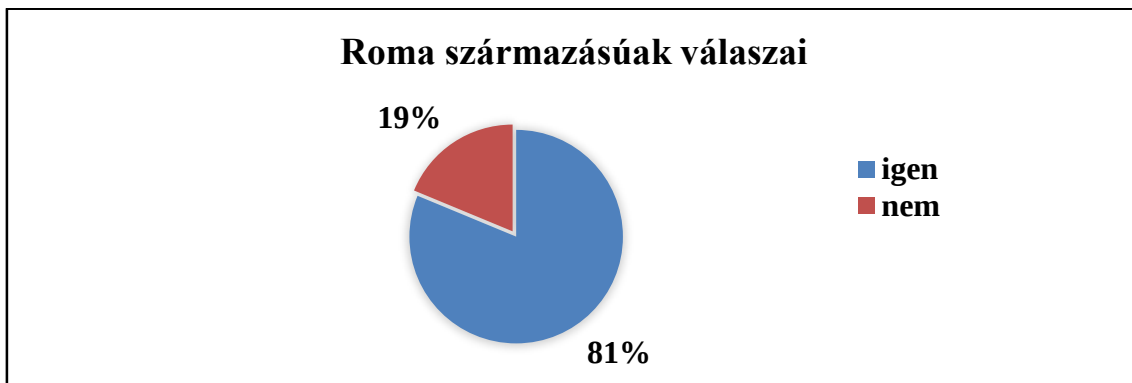
²⁰ Ranschburg Jenő (1994): A családi diszharmónia és a válás hatása a gyermek fejlődésére. Demográfia 37. évf. 3.-4. sz. 389.

4.6. A család, mint támogató rendszer

24. Kérdés: *Véleményed szerint a pároddal közös életetek megkezdéséhez szükségetek van-e a szülők támogatására, segítségére?*

29. diagram

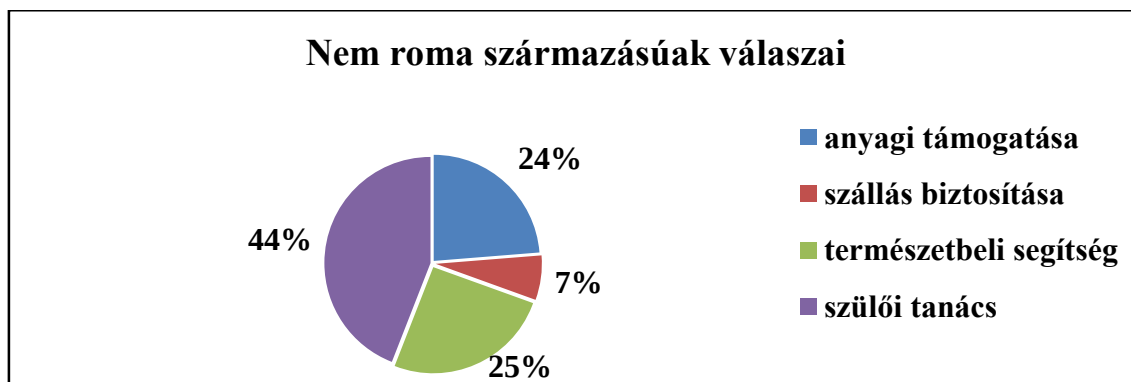

30. diagram

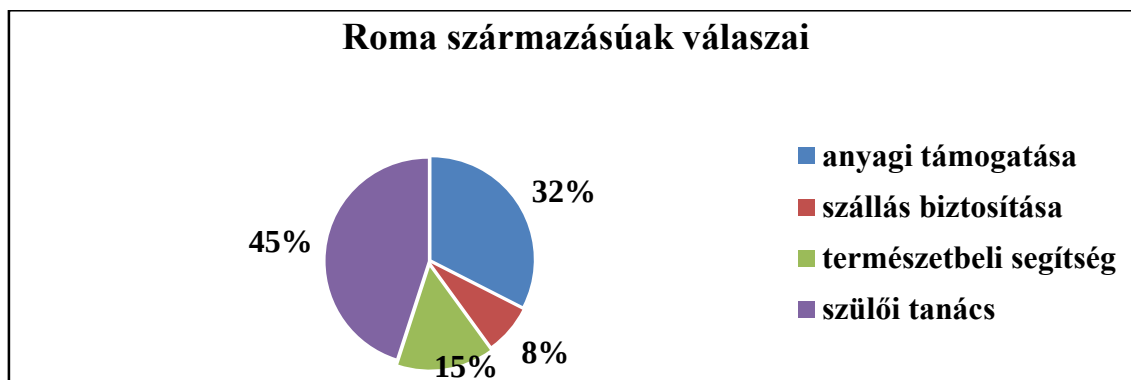
A kérdésre született válaszok is igazolják azt a felvetésünket, miszerint a roma fiatalok, nem roma kortársaikhoz képest kevésbé igénylik környezetük támogatását önálló életük elindításához. A megkérdezett nem roma származású fiatalok 86 %-a válaszolta azt, hogy szükségük van a szülői támogatásra (29. diagram), míg a roma származású fiatalok körében ez az arány valamennyivel kevesebb, a válaszadók 81 %-a jelölte meg ezt a válaszlehetőséget (30. diagram). Azoknak az aránya, akik rászorulnak szüleik támogatására mind a két csoportban magas, tehát mind a roma, mind a nem roma származású fiatalokról elmondható, hogy a jövőben az önálló egzisztencia kialakításában szükségük van szüleik támogatására. Megfigyelhető, hogy a szülők jövedelem újraelosztó funkciója lép előtérbe a fiatalok családalapítási törekvéseinél, ezért a szülői ház, mintegy a legfőbb támaszként jelenik meg, a fiatal párok életében. Az új nemzedék egyre jobban igényli az önálló élet megkezdéséhez az otthoni támogatásokat. Jürgen Zinnecker szerint a fiatalok körében megjelenik az önállósodási

vágy, de a kitolódó iskolai tanulmányok miatt a gazdasági önállóság lemarad.²¹A roma származású fiatalok gyakran hátrányos helyzetű családokból kerülnek ki, ezért még inkább szükség van arra, hogy a szülők támogassák őket az önállóságban, a nem roma fiatalokkal ellentétben, akik kevesebb hátránnyal indulnak önálló életük elkezdésében.

25. Kérdés: *Miben van szükségetek támogatásra, segítségre?*

31. diagram

32. diagram

A következő kérdésünkben azt vizsgáltuk, hogy azok a fiatalok, akik úgy gondolják párjukkal közös életük megkezdéséhez támogatásra van szükségük, pontosan miben van szükségük támogatásra, segítségre? A válaszlehetőségek közül mind a roma mind a nem roma fiatalok a szülői tanácsokat tartották legszükségesebbnek, a roma származásúak 45 %-a válaszolta ezt (32. diagram), míg nem roma társaik 44 %-a (31. diagram). A válaszok közül kiemelkedik még az anyagi támogatás igénye, a roma fiatalok 32 %-a, míg a nem roma fiatalok 24 %-a szerint a jövőben biztosan szüksége lesz még a szülei anyagi támogatására. Különbséget

²¹ Zinnecker, Jürgen (1991) :Untersuchungen zum Wandel von Jugend in Europa. In: Melzer, Wolfgang u. a.:Osteuropäische Jugend im Wandel. Weinheim/München.

fedeztünk fel abban, hogy míg a roma fiataloknál a második legfontosabb támogatási forma az anyagi támogatás szükségességére irányult, addig a nem roma fiataloknál a második legfontosabb a természetbeli segítség igénye.

Az általunk végzett kutatásban nem az anyagi támogatásra van leginkább igényük a mai fiataloknak, sokkal inkább a szüleik életvezetési tanácsaira, érzelmi támogatására. Tagadhatatlan, hogy a szülők anyagi támogatása nélkül a fiataloknak nagyon nehéz önálló életet kezdeni, ami rengeteg kiadással jár, mégis a fiatalok leginkább szüleik tapasztalataira, tanácsaira kíváncsiak. Ami ezeket eredményezi, az ismeretlen helyzetek sokasága, amelyekkel a fiatal ebben az életszakaszban találkozik először. Az új helyzetekben a környezetében lévő emberek közül egyedül a szülőket véli olyan tapasztaltnak, hogy segítséget kérjen tőlük. A családi szolgáltatások és támogatások tehát nem szűnnek meg akkor sem, ha a fiatal elköltözik a szülői házból. Ebben megegyezik mindkét származású fiatalok csoportjának gondolkodásmódja.

5. Előítéletességet vizsgáló kérdések:

A nem roma származású és roma származású fiatalok párválasztási és párkapcsolati attitűdjének összehasonlítása során kikerülhetetlen, sarkalatos pont az előítéletesség meglétének vizsgálata. Bár léteznek pozitív előítéletek, mi a negatív előítéletekkel kívántunk foglalkozni vizsgálatunk során. A vizsgálatunk kezdetén kíváncsiak voltunk arra hogyan viszonyulnak a nem roma fiatalok a roma származású fiatalokhoz, illetve fordítva is a roma fiatalok a nem roma fiatalokhoz.

5.1. Párkapcsolati nyitottság más származásúak irányába

36. Kérdés: *Járnál-e roma származású emberrel?*

33. diagram

Megkérdeztük a nem roma származású fiatalokat, hogy járnának-e roma származásával. A válaszadók többsége 64 %-a nem járna roma származásával (33. diagram). Megkértük őket, hogy válaszukat indokolják is meg. Válaszukat többféle okra támaszkodva indokolták. A következőkben a válaszok közül szeretnénk kiemelni párat:

„Nem járnék, mert a környezetemben sok roma él és nem pozitív a viselkedésük felém és a környezetem felé.” (19 éves nem roma származású nő)

„Nem, valamiért elképzelhetetlen számomra” (25 éves nem roma származású nő)

„Nem, a kulturális különbségek annyira eltérőek, hogy évek múltán ez úgy kiéleződne, hogy nem működne a kapcsolat.” (23 éves nem roma származású nő)

„Kicsit ódzkodom tőle, de lehet igen. Nem az befolyásolja döntésem, hogy roma, vagy nem roma az illető, hanem maga az egyén, annak viselkedése, személyisége.” (21 éves nem roma származású nő)

„A párom félig roma származású, de már kicsivel több, mint egy éve a Menyasszonyom is!” (25 éves nem roma származású férfi)

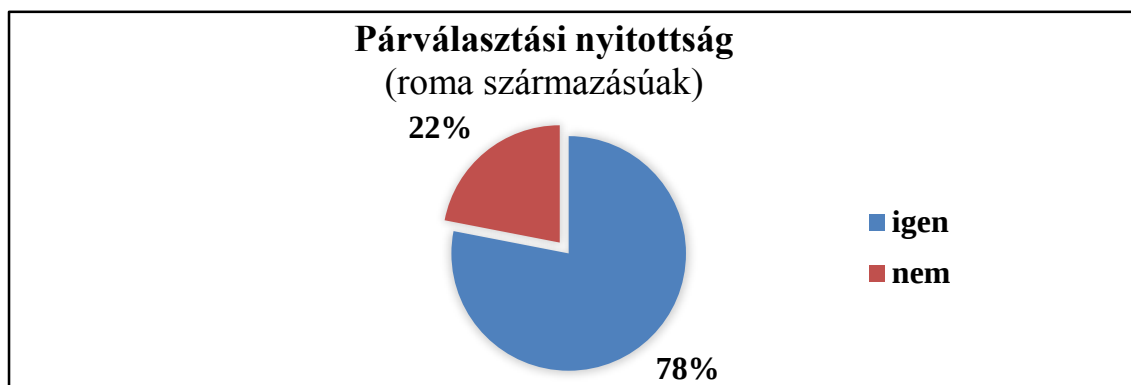
Sok esetben a nem roma származású fiatalok nem adtak indoklást válaszaikra. A hátrányos megkülönböztetés, az előítéletesség a romákkal szemben az eredmények alapján nagymértékű. Lázár Guy a felnőtt lakosság nemzeti identitásáról és kisebbséghez való viszonyáról szóló tanulmányában mutatta ki, hogy a romák és más kisebbségek a többségi társadalom számára kulcsoportként jelenik meg, melytől magát igyekszik a lehető legtöbb módon elhatárolni.²² Erős Ferenc szerint az előítéletek nem az egyén természetéből erednek, nem velünk született tényezők, hanem a minket körülvevő társadalom, a média hatásának befolyásaképpen alakul ki az emberekben.²³ Ez a folyamat sokszor már kisgyermekkorban elkezdődik az iskolai és családi nevelés során. Ha egy kisgyermeket figyelünk meg nincsen meg benne a kisebbség elítélése, nem különbözteti meg társait bőrszíne alapján, a kisebbséghez való ellenséges viszonyt a környezetük alakítja ki bennük. A roma ellenes attitűdök megjelennek intézményes keretek között is, az iskolában, a munkaerő piacon, nem csak a mindennapi életben és a médiában és különböző társadalmi problémákat szülnek,

²² Lázár Guy (1996): A felnőtt lakosság nemzeti identitása a kisebbségekhez való viszony tükrében. In: Többség -Kisebbség. Tanulmányok a nemzeti tudat témaköréből. Budapest, Osiris-MTA-ELTE Kommunikációelméleti Kutatócsoport.

²³ Erős Ferenc (2007) Irányok és tendenciák az előítéletek kutatásában. Educatio 2007/1.

például diszkrimináció, szegregáció, elutasítás. A romák szinte mindennaposan találkoznak az elutasításokkal a környezetükben, az előítéletesség ezért beépül és identitásuk része lesz. Erős Ferenc szerint az utóbbi időkben az elutasítás mérséklődni látszik, egyre több emberben merül fel az igény, hogy megismerje a romák kultúráját szokásait, gondolkodásmódját, ez a tendencia a nem roma fiatalok válaszaiban is megfigyelhető, hiszen nem egyértelműen utasítják el a roma fiatalokkal való párkapcsolat létesítését.²⁴ A fiatalok 36 %-a ugyanis járna roma származásúval és többen indokolták úgy válaszukat, hogy nem érdekelné őket a származás. A roma fiatalok kisebbségi létükből fakadóan mindig is hátrányban lesznek, ezért a többségi társadalomnak kell megtenni az első lépéseket az előítéletek csökkentése érdekében.

37. Kérdés: *Járnál-e nem roma származású emberrel?*

34. diagram

A roma származású kitöltők arra a kérdésünkre, hogy járnának-e nem roma származásúval 78 %-ban igennel válaszoltak (34. diagram). A kitöltők csupán 22 %-a válaszolta azt, hogy egyáltalán nem járna nem roma származásúval. A kapott válaszok alapján megfigyelhető, hogy a roma fiatalok sokkal nyitottabbak a párválasztásban származástól függetlenül. Véleményük szerint nem a származás alapján kell megítélni valakit. Egyes válaszok alapján megfigyeltük, hogy külön dicsőség, ha egy roma fiatalnak nem roma fiatal a párja, sőt, egy válaszadó csak nem roma származású párt választana magának, roma származásút semmiképpen sem. Szeretnék pár szó szerint vett idézetet kiemelni a roma fiatalok válaszaiból is.

²⁴ Erős Ferenc (2007) Irányok és tendenciák az előítéletek kutatásában. Educatio 2007/1.

„Én mint romaszármazású ember nem járnék velem egyforma származású emberrel. Oka, hogy a mai roma származású fiúk/férfiak nem tartják fontosnak a családot, a hűséget inkább a szórakozást és a hűtlenséget.” (20 éves roma származású nő)

„Természetesen! Bár manapság minden álmom, hogy egyszer egy cigány feleségem legyen!” (26 éves roma származású férfi)

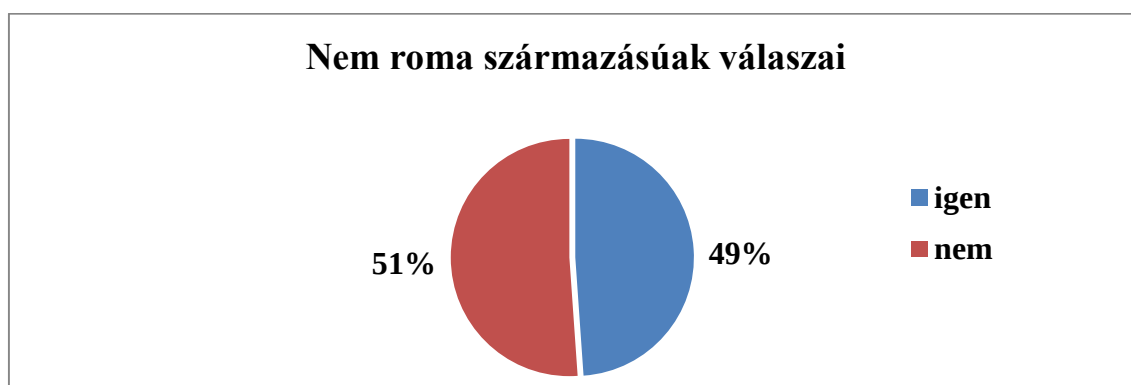
„Nem! Teljesen lehetetlen!” (21 éves roma származású nő)

„Igen. De szerintem nem működik olyan jól a kapcsolat, mint kettő roma vagy kettő nem roma származású ember között, mert több a konfliktus lehetősége.” (22 éves roma származású nő)

A roma származású fiatalok esetében az előítéletességgel való találkozás lehet az a kulcsmozzanat, amely ezt a csoportot nyitottabbá teszi a más származás elfogadására. Párválasztásukban is észrevehető az a törekvés, hogy a többségi társadalom befogadja őket és egyenrangú partnerként tekintsenek rájuk. Az elfogadásért való küzdelem nagy szerepet játszik életükben. Egyes roma családok asszimilálódott közegben, nem romák között élnek, szakítva a hagyományokkal. Több baráti kapcsolatot alakítanak ki abban a közegben, ismerőseik körében főként nem roma származásúak találhatók. Az ilyen családokból kikerülő fiataloknál jobban megfigyelhető az a törekvés, hogy nem roma származású párt válasszon magának.

5.2. Családok nyitottsága a más származású pár iránt

38. Kérdés: Bemutatnád-e szüleidnek?

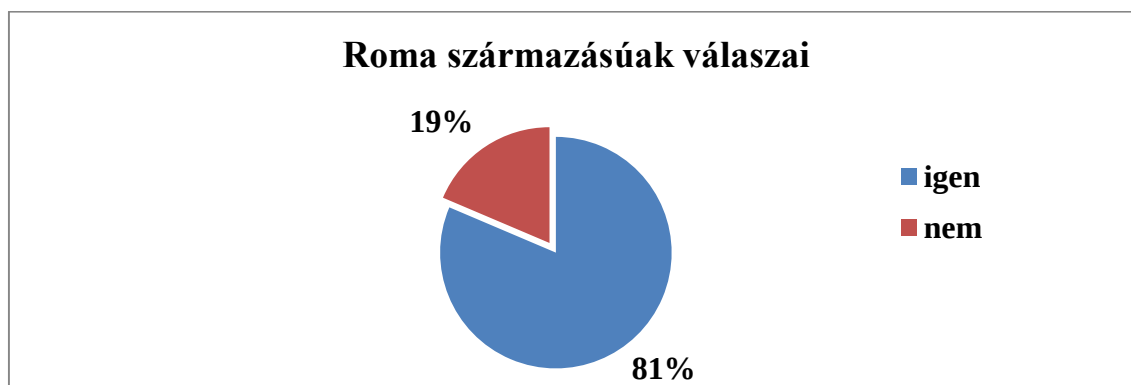
35. diagram

Kíváncsiak voltunk arra, hogy a nem roma származású fiatalok bemutatnák-e családjuknak, szüleiknek a roma párjukat. A nem roma származású válaszadók 49 %-a bemutatná szüleiknek, családjuknak roma párját, míg 51 %-uk nem szívesen vállalná, hogy otthon

bemutatja roma párját (35. diagram). Megkértük azokat a válaszadókat, akik nemmel válaszoltak kérdésünkre indokolják meg, miért nem mutatnák be családjaiknak roma párjaikat. A válaszok között a legtöbben arra hivatkoztak, hogy szégyellenék szüleik előtt a roma származású párjukat, valamint, hogy a szüleiket ismerve előre tudják, hogy nem fogadnák el roma párjukat. A válaszok közül szeretnék kiemelni egy párat.

„Nem hiszem, hiszen a szüleim nem igazán vannak oda értük. De kapcsolatban más.” (19 éves nem roma származású nő)

„Mert valamilyen szinten szégyellném.” (19 éves nem roma származású nő)

36. diagram

A roma származású fiatalok erre a kérdésre adott válaszaik eltérnek a nem roma származásúakétól. Válaszaik alapján 81 %-uk szívesen bemutatnák nem roma származású párjukat családjuknak, szüleiknek és mindössze 19 %-uk válaszolta azt, hogy nem szívesen vinné haza a szülői házba bemutatni nem roma párját (36. diagram). A különbség a roma és nem roma fiatalok válasza között jelentős.

Az arányszámok alapján levonható a következtetés, hogy valószínűleg nem csak a roma fiatalok, de családjaik is sokkal elfogadóbbak a más származású párral szemben. A nyitottság oka adódhat a kisebbségi léttel együtt járó elutasítás megtapasztalásával is. A roma fiatalok és családjaik nem tesznek különbséget eltérő származású emberek között, számukra minden ember egyforma. A nem roma családok sokszor szégyent éreznek, amikor szembesülnek azzal, hogy gyermekük roma származású párral jár. Egyes esetekben a nem roma származású fiatal családja teljesen elutasítja a roma származású párját, nem hajlandó befogadni családba, súlyos esetekben meg is tiltják a fiataloknak, hogy tartsák a kapcsolatot egymás között. Egyik nem roma származású válaszadónk számolt be olyan személyes történetről, hogy szülei a

roma származású párját meg sem akarták ismerni, amikor tudomást szereztek származása felől. Más esetben a szülők környezetükben olyan negatív élményt tapasztaltak roma származású ember viselkedésében, ami miatt elítélik az összes roma származású embert, és gyermeküket is féltik tőlük. A média sok esetben pedig csak erősít az előítéletességen, melyet nagyon nehéz leküzdeni a roma fiataloknak. A szülők előítéletessége jelentősen befolyásolhatja a roma és nem roma fiatalok közötti párkapcsolat alakulását, azonban a fiatalok közötti szerelem érzése felülírhatja a szabályzó tényezőket.

„Attól, hogy valaki nem cigány, még ugyanolyan ember.” (26 éves roma származású férfi)

„Teljesen mindegy, hogy valaki cigány vagy nem cigány, a belső értékek a fontosak.” (25 éves roma származású nő)

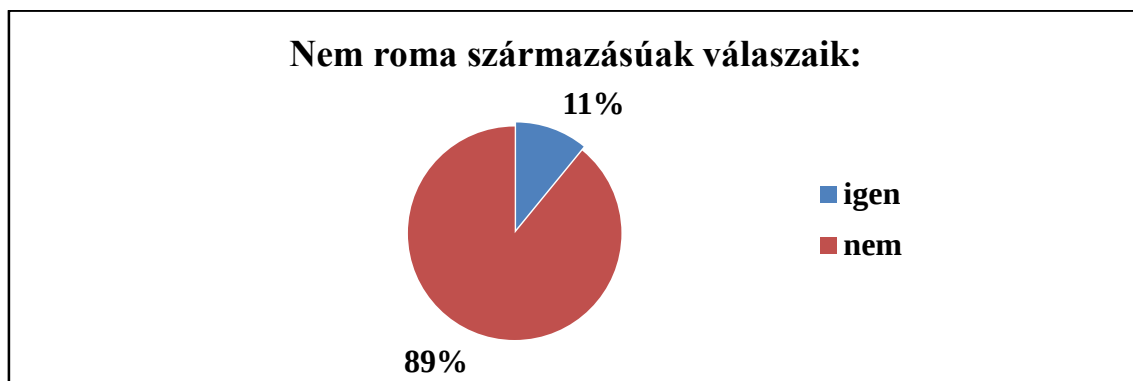
„Nem érdekel a származás!” (19 éves roma származású nő)

„Számomra semmit sem jelent a származás.” (26 éves roma származású férfi)

„Bennem nincs meg ez a roma-magyar ellentét.” (20 éves roma származású nő)

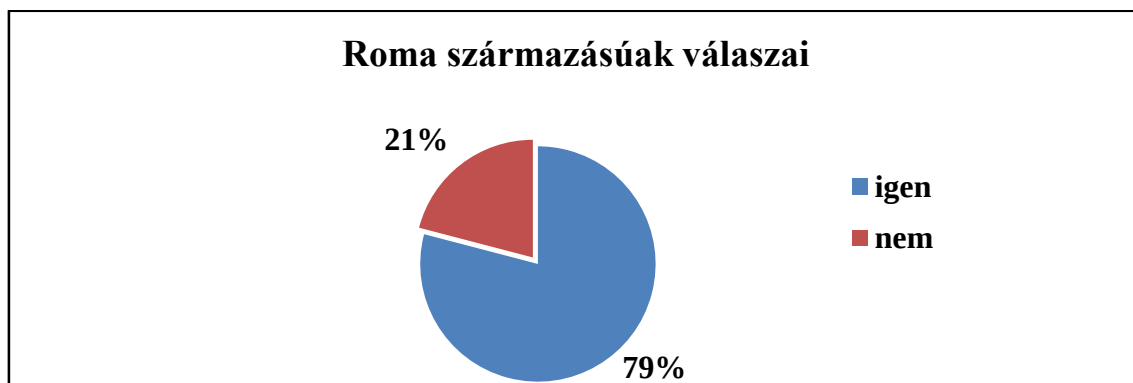
5.3. Más származásúakkal létesített párkapcsolatok megoszlása

41. Kérdés: *Jártál-e már roma származású emberrel?*

37. diagram

42. Kérdés: *Jártál-e már nem roma származású emberrel?*

38. diagram

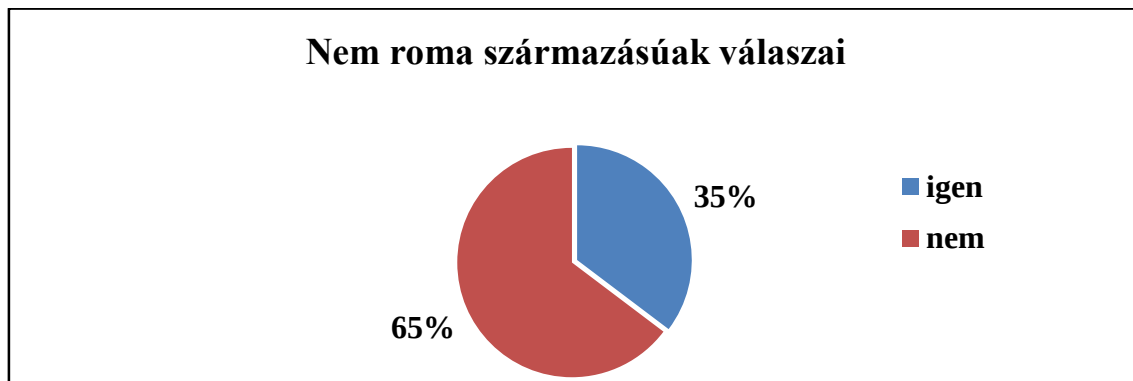
A nem roma származású válaszadók 11 %-ával fordult már elő, hogy járt roma származású fiatalal és 89 %-uk nem járt még (37. diagram). A roma származásúak körében is feltettük a kérdést, hogy jártak-e már nem roma származású fiatalal. A roma válaszadók meglepően nagy része, 79 %-a járt már nem roma fiatalal és csak 21 %-uknak nem volt még párkapcsolata nem roma származásúval (38. diagram). Az előző kérdésre adott válaszok összefüggésbe hozhatóak erre a kérdésre adott válaszokkal, miszerint a roma fiatalok könnyebben nyitnak a más származású fiatal felé, nem tesznek különbséget kortársaik között származásuk alapján. Párkapcsolataikban is gyakrabban fordult elő, hogy más származású pár választottak maguk mellé. A válaszokból megfigyelhető továbbá, hogy egyes roma származású fiatalokat büszkeséggel tölti el az érzés, hogy egy nem roma származású párjuk volt vagy van jelenleg is.

„Szerencsére a mostani barátnőm is magyar!” (22 éves roma származású férfi)

„Igen, csak és kizárólag nem roma származásával járok.” (22 éves roma származású férfi)

5.4. Különbségek megjelenése heterogén párkapcsolatokban

43. Kérdés: Volt-e valamilyen kulturális különbség, ami zavart? Ha igen, mi volt az?

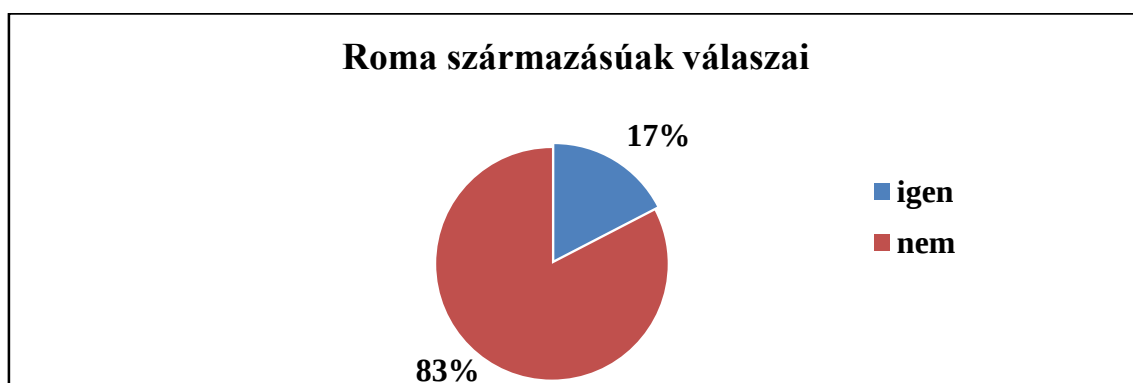

39. diagram

Felvetődött a kérdés, hogy más származású partnerükben volt-e valamilyen kulturális különbség, ami zavarta őket a párkapcsolatban. A nem roma fiatalok 65 %-át semmilyen kulturális különbség nem zavarta, a válaszadók közül mindössze 35%-a jelezte, hogy számára volt olyan különbség, ami zavaró volt párkapcsolatában (39. diagram). Azokat, akik igennel válaszoltak megkérdeztük, hogy mi volt az a különbség, ami zavarta. A legtöbben a romák viselkedésmódját tartották zavarónak. Ezekből a válaszokból szeretnék idézni párat.

„Buszon utazva gitároztak, énekeltek (iszonyat hamisan, inkább csak kiabálás volt) - másokkal nem törődve, zavarva.” (21 éves nem roma származású nő)

„Hangoskodás, veszekedések, verekedések.” (25 éves nem roma származású férfi)

40. diagram

A roma származású fiatalok mindössze 17 %-át zavarta valamilyen kulturális különbség, és 83 %-ukat egyáltalán nem zavarta semmilyen kulturális különbség sem a nem roma

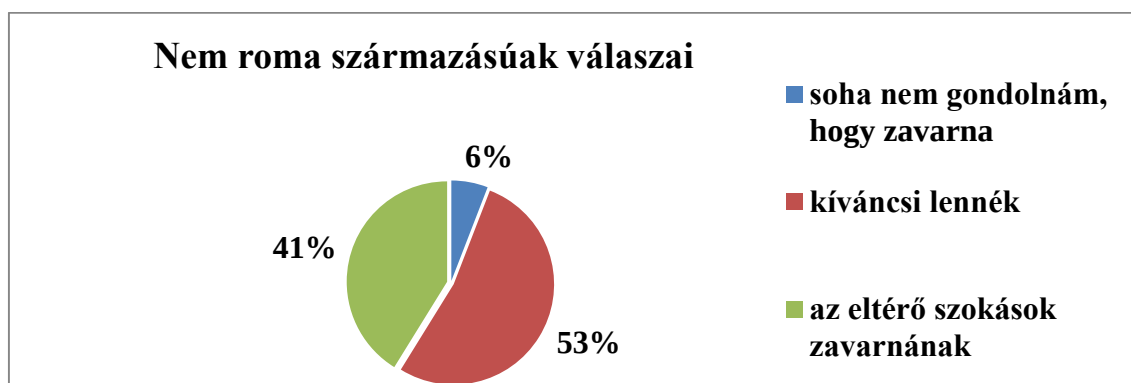
származású párjukban (36. diagram). A roma fiatalok csoportjában is kíváncsiak voltunk arra, hogy azok, akik úgy válaszoltak zavarta őket valamilyen kulturális különbség, mi volt pontosan az, ami zavaró volt nem roma párjukban. A roma fiatalok válaszaiból is szeretnék pár szó szerint vett idézetet szemléltetni.

„Nem éreztem azt a temperamentumot, amit a cigány férfiakban lehet érezni. Általában a többségi társadalom tagjai nyugodtabbak, óvatosabbak, mint mi magunk, cigányok. Más szokás rendszere van, sok mindenben hárít, hogy ez a nő feladata, és nem olyanok, hogy tessék, itt van, kész van.” (21 éves roma származású nő)

„Az exemmel semmi baj nem volt, de a szüleivel annál inkább. Fajgyűlölő emberek, minden roma származású emberben a rosszat látják.” (26 éves roma származású férfi)

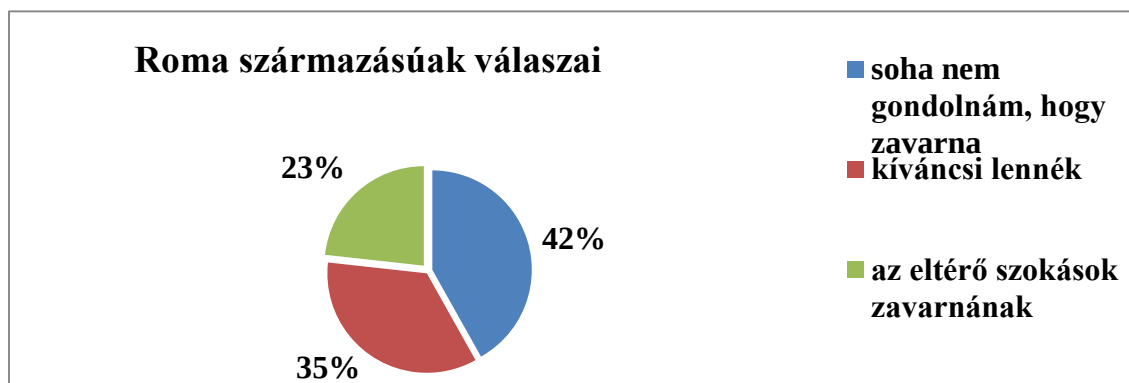
Az indoklásokból megfigyeltük, hogy a legtöbben a nem roma párjuk családjának elutasítását, valamint a férfi és a nő családban betöltött szerepének különbségeit, családról alkotott képek közötti különbséget tartották zavarónak kapcsolatukban.

44. Kérdés: *Ha roma származásával járnál, zavarna-e a kulturális különbség?*

41. diagram

45. Kérdés: *Ha nem roma származásával járnál, zavarna-e a kulturális különbség?*

42. diagram

Kérdéseinkkel szerettünk volna pontosabb választ kapni arra, hogy a pár nélküli roma és nem roma fiatalok között, mennyire és miben zavarná, ha más származású párjuk lenne. Három válaszlehetőséget adtunk meg, 1. soha nem gondolnám, hogy zavarna, 2. kíváncsi lennék, valamint 3. az eltérő szokások zavarnának. Mind a két származású csoport válaszaiban az egymás közötti kulturális különbség felé való érdeklődést figyeltük meg. A nem roma származású fiatalok 6 %-a véli úgy, hogy soha nem gondolná, hogy zavarná a kulturális különbség, 53 %-uk kíváncsi lenne, és 41%-ukat feltehetően zavarná az eltérő szokások (41. diagram). A roma származásúaknál ez az arány pozitívabb. A válaszadók 42 %-át nem zavarná semmilyen kulturális különbség, 35%-uk kíváncsi lenne, és mindössze 23 %-uk nyilatkozott úgy, hogy zavarná a párjában az eltérő szokások (42. diagram). A válaszadókat megkértük, hogy írják le azt is milyen szokások, kulturális különbségek zavarnák őt a más származású párban. A válaszok közül szeretnénk szó szerint idézni párat, amely pontosan

megmutatja, milyen különbségeket nem tudnának tolerálni, ha roma párjuk lenne. Többen is hivatkoztak arra, hogy a másfajta életmód zavarná őket.

„Eltérő életmód, gondolkodási mód zavarja.” (27 éves nem roma származású nő)

„Ünnepek, hitvallás.” (19 éves nem roma származású nő)

„A gyermekneveléssel kapcsolatos felfogások, az asszony helye a konyhában van stb.” (23 éves nem roma származású nő)

Mások az eltérő viselkedésmódot tartanak zavarónak.

„Higiénia, öltözködés, beszéd, viselkedés.” (20 éves nem roma származású nő)

„Bunkóság, tapintatlanság.” (19 éves nem roma származású nő)

A roma származású fiatalokat, a nem roma fiatalok eltérő viselkedése zavarja.

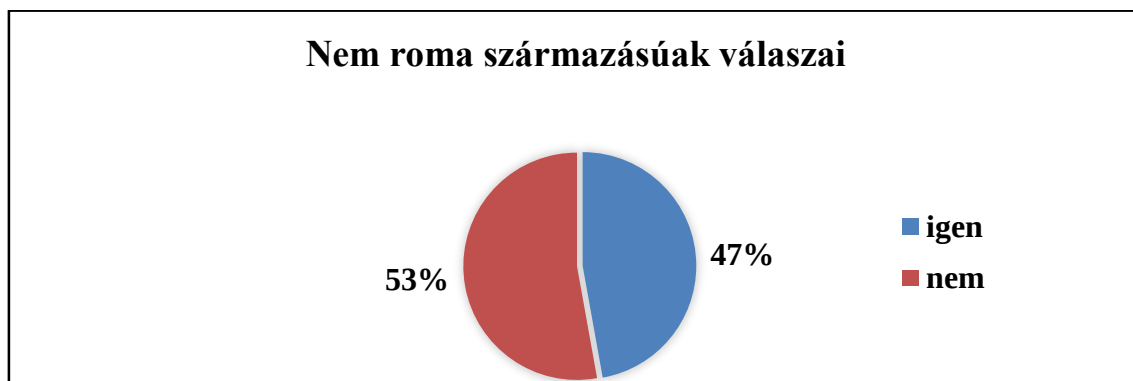
„Fukarság, túlzott szereplés, illemtani dolgok betartatlansága, hűtlenség.” (18 éves roma származású nő)

„Például fedetlen testtel járkálni a házban, részegre inni magát egy nőnek..stb.” (26 éves roma származású férfi)

„A romák nem mutatkoznak hiányos öltözetben a szüleik és a családtagjaik előtt.” (22 éves roma származású nő)

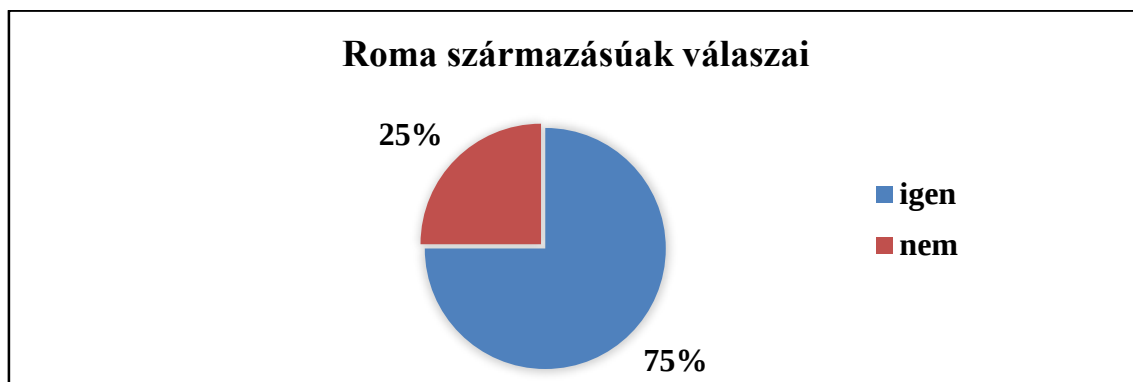
5.5. Baráti kör nyitottsága

47. Kérdés: *Barátaid között járt-e valaki roma származású emberrel?*

43. diagram

48. Kérdés: *Barátaid között járt-e valaki nem roma származású emberrel?*

44. diagram

A kérdőívet kitöltőket megkérdeztük, hogy barátaik között előfordult-e már, hogy más származásúval járt. A nem roma fiatalok baráti körében sokkal ritkábban fordult elő, hogy roma származású fiattalal járjanak, a válaszadók 47%-a válaszolta azt, hogy előfordult már barátaik között ilyen heterogén párkapcsolat (43. diagram). Velük ellentétben a roma származású fiataloknak 75 %-a válaszolta azt, hogy baráti körében előfordult már, hogy valaki nem roma származású fiattalal járjon, és csak 22 %-a nem tudott erre példát (44. diagram).

6. Összegzés, következtetések levonása, javaslatok

A dolgozat megírásával olyan ismereteket szereztem a roma és a nem roma származású fiatalokról, amelyeket a későbbiekben az óvodapedagógusi pályám során, hasznosítani tudok. A vizsgálat legfontosabb célja az volt, hogy pontosabb képet kapjunk a roma kisebbségi fiatalok és a többségi társadalomhoz tartozó fiatalok családalapítási jövőképéről, családhoz és egymáshoz való viszonyáról, előítéletességről, nyitottságról, amelyet a vizsgált adatok összegzésével és elemzésével valósítottunk meg.

Összegzésként szeretném a vizsgálatból lesűrűsíthető gondolatokat összefoglalni, valamint az általunk megfogalmazott hipotéziseket vizsgálni. A vizsgálati eredményeink azt mutatják, hogy a megkérdezett roma származásúak nagy része főleg online felületeket használja az ismerkedésre, a szórakozóhely és az iskola adta lehetőségeket kevésbé használják fel párválasztásra. Az internetes ismerkedős oldalak előnye az, ami a legtöbb roma fiatalnak segít az ismerkedésben. A közvetett beszélgetések leküzdik a gátakat a fiatalokban, lehetőséget adnak arra, hogy először a belső értéküket, a személyiségüket ismerjék meg és ne a bőrszínük vagy a származásuk alapján ítéljék meg őket. A párválasztás során mind a roma fiatalok, mind a nem roma fiatalok jobban preferálják, ha a másik nem az, aki kezdeményez. A roma fiatalok azonban gyakrabban választják a kezdeményező szerepét, mint nem roma társaik. Sokkal nyitottabbak, könnyebben kezdeményeznek, ha valakivel szeretnének kapcsolatot, akár párkapcsolatot is kialakítani. A vizsgálati adatok alapján a fiatalok mind két csoportjára jellemző, hogy a másikban a belső kincseket tekintik döntőnek a párválasztás során. A megkérdezett fiatalok nagy részére elmondható tehát, hogy bár fontosnak tartják a külső megjelenést, de a párválasztásban a belső értékek, a partner személyisége a döntő fontosságú. A fontos belső értékek közé a megbízhatóság és hűségesség tartozik. A kapott válaszok alapján származástól függetlenül elmondható, hogy a korábbi generációk által képviselt értékekhez képest kevésbé fontos a háziasság, vagy a családcentrikus szemlélet. A roma fiatalok körében a hűségesség megléte a partnerükben és párkapcsolatukban kiemelten lényeges, ami öröklődő tényezőként is fogható fel a romák közösségében.

1. Hipotézisünk szerint gyermekvállalási különbségek lehetnek a roma származású és nem roma származású fiatalok között. A kívánt gyermekszámot tekintve feltételezéseink szerint a roma származású fiatalok több gyermeket szeretnének vállalni a jövőben, nem roma kortársaikkal ellentétben, akik az egy-két gyermekes család modellt tartják kívánatosnak. Az

első hipotézisünk részben megdőlt, a megkérdezett roma fiatalok körében ugyanis gyakrabban előfordult az egy gyermek vállalására irányuló válasz, míg a nem roma származású fiatalok közül senki nem gondolta úgy, hogy egy gyermeket szeretne. A roma fiatalok kívánt gyermekszáma széles skálán határozható meg, ugyanis többen szeretnének egy gyermeket, és többen tartják kívánatosnak a négy-öt gyermek vállalását is. A nem roma származásúakra a két-három gyermek vállalása jellemző általánosan. Tehát különbség figyelhető meg a különböző származású fiatalok gyermekvállalási ambíciói között. Az akaratlagos gyermektelenség nem jellemző a megkérdezett fiatalokra.

A kapott eredmények tükrében elmondható, hogy különbség van a roma és nem roma származású fiatalok jövőbeli családképében is. A nem roma fiatalok véleménye szerint a női terhek enyhítéseképpen a férfi is részt vállalhat a háztartási munkákból, a nem roma válaszadók azonban sokkal kevesebben osztoztak ezzel a véleménnyel. A roma fiatalok szerint ugyanis, a nők feladata a háztartás vezetése. Abban egyetért mind a két származású fiatalok csoportja, hogy jövőbeli családjában a nő is és a férfi is pénzkeresőként lesz jelen. Ez arra enged következtetni minket, hogy a roma nők terhe a jövőben egyre nőni fog.

A család és a szülők felé való nyitottsága a nem roma származásúaknak sokkal nagyobb, mint a roma származású fiataloké. A nem roma származású fiatalok családjakkal sokkal több mindent beszélnek meg, sokkal inkább jellemző rájuk, hogy párválasztási, párkapcsolati gondjukat a szülőkkel megbeszéljék. Ugyanakkor mind a roma és nem roma fiataloknál jelentős befolyása van a kortárs csoportok körének, hiszen az eredmények alapján a legtöbb fiatal a barátaival szereti megvitatni párkapcsolati problémáikat. Ez az eredmény arra enged következtetni, hogy a szülők, mint kontrolltényezők befolyása egyre kisebb, helyüket a baráti kapcsolatok veszik át. A roma fiatalok bár kevésbé nyitottak a szülőkkel való közös beszélgetésekre, sokkal jobban tartanak igényt a jövőben önálló életük elkezdéséhez a szülői ház támogató funkciójára, mint nem roma származású társaik. A fiatalokra általánosan elmondható, hogy a szülői tanácsok szükségességét előbbre valónak tartják az anyagi támogatásoknál.

2. Hipotézisünk szerint, a roma fiataloknál a kisebbségi lét megtapasztalása, az elutasításokkal való napi szintű szembesülés az, ami elősegítheti az interkulturális nyitottságot a párkapcsolatban. Hipotézisünk beigazolódt, hiszen a roma fiatalok válaszait vizsgálva elmondható, hogy származástól függetlenül nyitottak kapcsolatok kialakítására. A párválasztásban a roma fiatalok csoportjára egyértelműen elmondható a párkapcsolati

nyitottság, hiszen 78%-uk szívesen járna más származásával. A válaszokat figyelembe véve meglepő volt számunkra ez a magasnak számító számadat, hiszen a nem roma fiatalok 64%-a társaikkal szemben sokkal elutasítóbb, mindössze 36%-ukra jellemző a nyitottság. Úgy véljük hipotézisünket tekintve ez az egyik legfontosabb adat, mely rámutat a roma és nem roma fiatalok közötti különbségre, a más származásúakkal való párkapcsolat kialakításában. Ez az attitűd igaz a kortárskapcsolataikra is. Az eredmények tükrében azonban a nem roma fiatalok csoportjára sem mondható el általánosan, hogy elutasítóak lennének a roma társaikkal, hiszen a megkérdezettek 36%-a válaszolta azt, hogy járna roma származásával és majdnem felének baráti társaságában már fordult elő, hogy roma származásával járt valaki. Úgy gondolom, Erős Ferenc állításának²⁵ igazságát vizsgálatunk is igazolja, miszerint a nem roma fiatalok körében is egyre inkább megfigyelhető a nyitottság a roma fiatalok irányában, igaz nem olyan mértékben, mint fordított esetben, de kevésbé elutasítóak, mint azt előzetesen feltételeztük.

3. Hipotézisünkben feltételeztük, hogy a nem roma származású fiatalok az őket, vagy környezetüket ért negatív élmények hatásának következményeképpen, nem akarnak roma származású fiatalokkal kapcsolatot kialakítani, olyan erős benyomással bírt rájuk az őket ért tapasztalat. A nem roma származású fiatalok előítéletességet vizsgáló kérdésekre adott válaszaik indoklásából ez a hipotézisünk beigazolódt. Válaszaikban többször is hivatkoztak olyan negatív élményre, amelynek hatására elutasítóvá váltak a roma fiatalokkal való kapcsolat kialakításban. Az előítéletesség hátterét vizsgálva azonban nem általánosíthatunk, hiszen a megkérdezettek közül többen indokolták elutasító magatartásukat a kulturális különbségekkel, valamint a viselkedésbeli eltérésekkel. A megkérdezett 55 nem roma fiatalból 21 válaszadó nem indokolta meg, miért nem szeretne roma fiatallal kapcsolatot létesíteni, ez a számadat arra enged következtetni, hogy az előítéletesség, elutasítás témaköre a fiatalok körében „kényesnek” mondható, amire nem szívesen adnak választ.

4. Hipotézisünkben azt állítottuk, hogy mind a roma és a nem roma fiatalok családja kevésbé elfogadóak a más származásúak családba történő befogadásával. Ez pedig feltételezéseink szerint öröklődő tényező is. Hipotéziseink feldolgozása során arra a következtetésre jutottunk, hogy maguk a roma fiatalok családja is sokkal nyitottabb a más származású pár családba

²⁵Erős Ferenc (2007): Irányok és tendenciák az előítéletek kutatásában. *Educatio* 2007/1.

történő befogadására, a nem roma származású családokkal ellentétben, ahol inkább az elutasítással találkozhat a roma partner. A kapott eredmények összefüggésbe hozhatóak a második hipotézisünkben megfogalmazottakkal, miszerint a roma származásúaknál a kisebbségi lét megtapasztalása elősegíti az interkulturális nyitottságot. A megkérdezett fiatalok szüleinek származással kapcsolatos nyitottsága valószínűsíthetően befolyásolja a fiatalok nyitottságát is. A nem roma családok esetében az elutasítás háttérében - vizsgálati eredményeink alapján - azok a negatív környezeti hatások állnak, amelyeket maguk a fiatalok is megemlítettek válaszaikban (utcán, buszon, bevásárlóközpontban való normálistól eltérő viselkedésük a romáknak).

Javaslatainkat mindenképpen a roma és nem roma fiatalok egymás iránti nyitottságára építenénk, hiszen ebben a témakörben születtek a legnagyobb különbségek az eltérő származású válaszadók között. Véleményünk szerint a roma fiatalok nyitottsága az eltérő származású fiatalok irányába kedvezően befolyásolja a nem roma fiatalok közvetlenségét. A többségi társadalomhoz tartozó fiatalok gondolkodásmódjában egyre inkább megfigyelhető a nyitottságra való törekvés. Az elfogadás és a kulturális különbségek iránti érdeklődés fokozatosan előtérbe kerül a fiatalok gondolkodásmódjában. Úgy gondoljuk, ez a tendencia a jövőben folytatódni fog, köszönhetően az eltérő származású fiatalokat összefogó értékteremtő, egymást segítő közegeknek. A Magyarországon működő roma szakkollégiumok olyan találkozási pontoknak számítanak, ahol a roma és nem roma fiatalok megismerkedhetnek egymással, kapcsolat alakulhat ki a kisebbségi és a többségi társadalom között az együtt tanulások, szervezett programok alkalmával. Emellett a nem roma származású fiatalok a roma kultúráról, hagyományokról, romákkal való kapcsolat kialakításáról, jelenlegi helyzetükről, gyermekek inkluzív neveléséről szerezhetnek információt a különböző kurzusokon. Úgy gondoljuk, hogy ezek a kialakult kapcsolatok a jövőben segíthetik a roma fiatalok társadalomba való beilleszkedését, egymás elfogadását és segítségét.

Felhasznált irodalom

1. Szabó Andrea, Bauer Béla, Laki László (Szerk.) (2002): *Ifjúság 2000 tanulmányok I.* Budapest, Nemzeti Ifjúságkutató Intézet.
2. Jancsák Csaba (2013): *Ifjúsági korosztályok korszakváltásban.* Budapest, Új Mandátum Könyvkiadó.
3. Szretykó György (Szerk.) (2005): *Az ifjúság helyzete és jövőképe: adalékok az ifjúság szociológiai elemzéséhez.* Pécs, Comenius.
4. Gábor Kálmán - Jancsák Csaba (Szerk.) (2004): *Ifjúsági korszakváltás, ifjúság az új évezredben.* Szeged, Belvedere Meridionale.
5. Gábor Kálmán - Jancsák Csaba (Szerk.) (2006): *Ifjúságszociológia szemelvények.* Szeged, Belvedere Meridionale.
6. Bálint Péter (Szerk.) (2010): *Határ-helyzetben.* Hajdúböszörmény, Didakt Kft.
7. Erős Ferenc (2007): *Irányok és tendenciák az előítéletek kutatásában.* Educatio 2007/1.
8. Lázár Guy (1996): A felnőtt lakosság nemzeti identitása a kisebbségekhez való viszony tükrében. In: *Többség -Kisebbség. Tanulmányok a nemzeti tudat témaköréből.* Budapest, Osiris-MTA-ELTE Kommunikációelméleti Kutatócsoport.
9. Mc Kenna, Katelyn Y.A. & Green, Amie S. & Gleason, Marci E.J. (2002): *Relationship Formation on the Internet: What's the Big Attraction?* Journal of Social Issues, Vol. 58, No.1.
10. Fényes Hajnalka - Szabó Ildikó (Szerk.) (2014): *Campus-lét a Debreceni Egyetemen. Ifjúságszociológiai tanulmányok.* Debrecen, Debreceni Egyetemi Kiadó.
11. Gloncz Ernő (2008): Hűség a hagyományos cigány családban. *Közös út* (ISSN 1216-8513) 16. évf. 3. sz.
12. Őri Péter – Spéder Zsolt (Szerk.) (2012): *Demográfiai portré 2012.* Budapest, KSH Népeségtudományi Kutatóintézet.
13. Székely Levente (Szerk.) (2013): *Magyar ifjúság 2012.* Budapest, Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó.
14. Bakó Boglárka (2006): Romlott nők és tiszta lányok. *Rubicon.* 2009/4.
15. Karsai Ervin, Szirtesi Zoltán, Forrai R. Katalin, Hegedűs T. András (1994): „Míg én rólad mindent, te rólam semmit sem tudsz”. Nemzetközi Családév Titkárság.

16. Zinnecker, Jürgen (1991): *Untersuchungen zum Wandel von Jugend in Europa*. In: Melzer, Wolfgang u. a.: *Osteuropäische Jugend im Wandel*. Weinheim/München.
17. Bodonyi Edit, Busi Etelka, Hegedűs Judit, Magyar Erzsébet, Vizely Ágnes (2006): *Család, gyerek, társadalom*. Bölcsész Konzorcium.
18. Bennet, John – Kaga, Yoshie (2014): *Inclusion from the start. Guidelines on inclusive early childhood care and education for Roma children*. UNESCO and the Council of Europe.
19. Ranschburg Jenő (1994): A családi diszharmónia és a válás hatása a gyermek fejlődésére. *Demográfia*. 37. évf. 3.-4. sz.
20. Bakó Boglárka (2006): *Romlott nők és tiszta lányok*. In: *Cigány világok Európában*. Budapest, Nyitott Könyvműhely Kiadó.

Mellékletek

Kérdőív

Kedves résztvevő!

Óvodapedagógus szakos hallgatóként a kutatásom elkészítéséhez egy kérdőív kitöltésében szeretném a segítségedet kérni, amelyben a roma származású és nem roma származású fiatalok párválasztási, párkapcsolati szokásait vizsgálom.

A kérdőív kitöltése teljesen anonim, az adatok kizárólag kutatási célokra kerülnek felhasználásra.

A kérdőív kitöltése átlagosan kb. 15-20 percet vesz igénybe.

1. Neme: Nő/ Férfi

2.1. A vizsgálat objektivitását segíted azzal, hogy felvállalod etnikai hovatartozásod.

- Roma származású vagyok
- Nem roma származású vagyok

2.2. Ha roma származású vagy, kérlek írd le a romák melyik csoportjába tartozol.

3. Életkorod:

4. Lakhelyed:

5. Iskolázottság: (kérem a megfelelő választ húzd alá.)

- 8 évfolyamnál kevesebb
- 8 évfolyam
- Szakmai oklevél érettségi nélkül
- Érettségi
- Egyetemi, főiskolai diploma

6. Jelenleg párkapcsolatban élsz? (kérem a megfelelő választ húzd alá.)

- igen
- nem

A következő kérdések a párkapcsolatban élő kitöltőkre vonatkoznak. A párkapcsolatban jelenleg nem élők kérdései a 26. kérdéstől folytatódnak.

7. Ha párkapcsolatban élsz, mennyi ideje vagy együtt a pároddal?

.....

8. Véleményed szerint te vagy a párod dominánsabb a párkapcsolatotokban?

- én
- párom

9. Együtt éltek-e a pároddal?

- igen
- nem

10. Ha együtt éltek, hol laktok?

- közös albérletben
- szülőknél
- saját házukban
- egyéb

11. Ha nem élsz együtt a pároddal, milyen gyakran találkoztok?
- naponta
 - hetente többször
 - hetente egyszer
 - havonta
 - évente többször
 - egyéb:.....
12. Kitől kérsz segítséget, ha párkapcsolati gondod adódik?
- szülőktől
 - rokonoktól
 - barátoktól
 - internetes fórumozóktól
 - egyéb:.....
13. Megfogadod-e ezeket a tanácsokat?
- igen, mindig megfogadom
 - általában megfogadom
 - ritkán fogadom meg
 - nem fogadom meg
14. Van-e a családban együtt élő házaspár, akik számodra mintát jelentenek?
- igen, van
 - nincs
15. Minta-e számodra a szüleid, mint pár?
- igen
 - nem

16. Milyen tényezők fontosak számodra egy jól működő kapcsolatban?
(Az egyes tényezőket 1-5 skálán értékelheted, amelyben az 1: egyáltalán nem fontos, az 5: nagyon fontos számomra.)
• Őszinteség:	1	2	3	4	5
• Bizalom:	1	2	3	4	5
• Tolerancia:	1	2	3	4	5
• Intimitás:	1	2	3	4	5
• Figyelem:	1	2	3	4	5
• Hűség:	1	2	3	4	5
• Szerelem:	1	2	3	4	5
• Tisztelet:	1	2	3	4	5
• Elfogadás:	1	2	3	4	5
17. Mennyire vagy elégedett a párkapcsolatoddal? (1-5 skálán értékelve: 1: egyáltalán nem vagyok megelégedve 5: teljesen meg vagyok elégedve)
1	2	3	4	5
18. Miben vagy elégedett a párkapcsolatodban? (több tényezőt is aláhúzhatsz)
- kettőtök közötti kommunikáció
 - kettőtök közötti harmónia
 - szexualitás
 - kettőtök közötti érzelmi kötelék
 - egyéb:.....
19. Tervezel-e a pároddal házasságkötést?
- igen
 - nem

20. Szeretnél-e gyermeket?
- igen
 - nem
21. Ha igen, hány gyermeket tervezel?
22. Ha nem, miért nem szeretnél?
.....
23. Hogyan képzeld el a jövőbeli családodat, a családi szerepek hogyan oszlanak majd el? (Több válaszlehetőséget is aláhúzhatsz.)
- férfi pénzkereső, nő háztartásbeli
 - férfi is lehet GYES-en, nő építhet karriert
 - férfi besegít a háztartási munkába
 - közös feladat a gyermeknevelés
 - férfi és a nő is pénzkereső
 - egyéb:.....
24. Véleményed szerint a pároddal közös életetek megkezdéséhez szükségetek van-e a szülők támogatására, segítségére?
- igen
 - nem
25. Ha igen, miben van szükségetek támogatásra, segítségre?
- szállás biztosítása
 - anyagi támogatás
 - természetbeli segítségre (pl. zöldségek, gyümölcsök, hús, élelmiszer)
 - szülői tanácsok
 - egyéb:.....
26. Mit gondolsz, hol lehet a legkönnyebben ismerkedni?
- szórakozóhelyen
 - internetes oldalakon

- buszon/vonaton
 - strandon
 - moziban
 - utcán
 - iskolában
 - munkahelyen
 - kirándulásokon
 - egyéb:
27. Te hol szoktál ismerkedni?
28. Kezdeményező vagy a kapcsolatteremtésben, vagy jobban szereted, ha inkább a másik nem a kezdeményező?
- magam szeretek kezdeményezni
 - jobban szeretem, ha a másik nem kezdeményez
29. Az ismerkedés során a belső vagy a külső tényezők fontosabbak a másikban?
- belső tulajdonságok
 - külső tulajdonságok
30. Mennyire számítanak a külső tényezők a párválasztásban?
- egyáltalán nem számítanak
 - számítanak
 - nagyon számítanak

31. Milyen belső tulajdonságokat tartasz fontosnak az ideális párvalasztásban? A párom legyen:
- Hűséges
 - Megbízható
 - Házias
 - Jó humorú
 - Főzzön jól
 - Jó családanya/ családapa típus
 - egyéb:
32. Mennyire veszed figyelembe szüleid véleményét a párvalasztásodban?
- mindig figyelembe veszem
 - általában figyelembe veszem
 - egyáltalán nem veszem figyelembe
33. Ha igen, hogyan veszed figyelembe?
- megkérdezem anyát/apát mi a véleménye
 - megbeszéljük közösen
34. Be fogod mutatni a szüleidnek a párod?
- igen
 - nem
35. Mennyi ideje jártok együtt, amikor szeretnéd bemutatni?
- az első nap
 - az első héten
 - az első hónapban
 - több hónap után
36. Járnál-e roma származású emberrel (ha nem roma származású vagy)? Kérlek, bátran írd le a véleményed!

.....

.....

37. Járnál-e nem roma származású emberrel (ha roma származású vagy)? Kérlek, bátran írd le a véleményed!

.....

.....

38. Bemutatnád-e szüleidnek?

- igen
- nem

39. Ha nem, miért nem mutatnád be?

.....

40. Barátaidnak bemutatnád-e?

- igen
- nem

41. Jártál-e már roma származású emberrel (ha nem roma származású vagy)?

- igen
- nem

42. Jártál-e már nem roma származású emberrel (ha roma származású vagy)?

- igen
- nem

43. Volt-e valamilyen kulturális különbség, ami zavart? Ha igen, mi volt az?

- igen,
- nem

44. Ha roma származásával járnál, zavarna-e a kulturális különbség (ha nem roma származású vagy)?

- soha nem gondolnám, hogy zavarna
- kíváncsi lennék
- az eltérő szokások zavarnának

45. Ha nem roma származásával járnál, zavarna-e a kulturális különbség (ha roma származású vagy)?

- soha nem gondolnám, hogy zavarna
- kíváncsi lennék
- az eltérő szokások zavarnának

46. Milyen szokások zavarnának?

.....
.....

47. Barátaid között járt-e valaki roma származású emberrel (ha nem roma származású vagy)?

- igen
- nem

48. Barátaid között járt-e valaki nem roma származású emberrel (ha roma származású vagy)?

- igen
- nem

Részvételoddal számos értékes információt kaptam a kutatásomhoz. Segítségedet köszönöm!